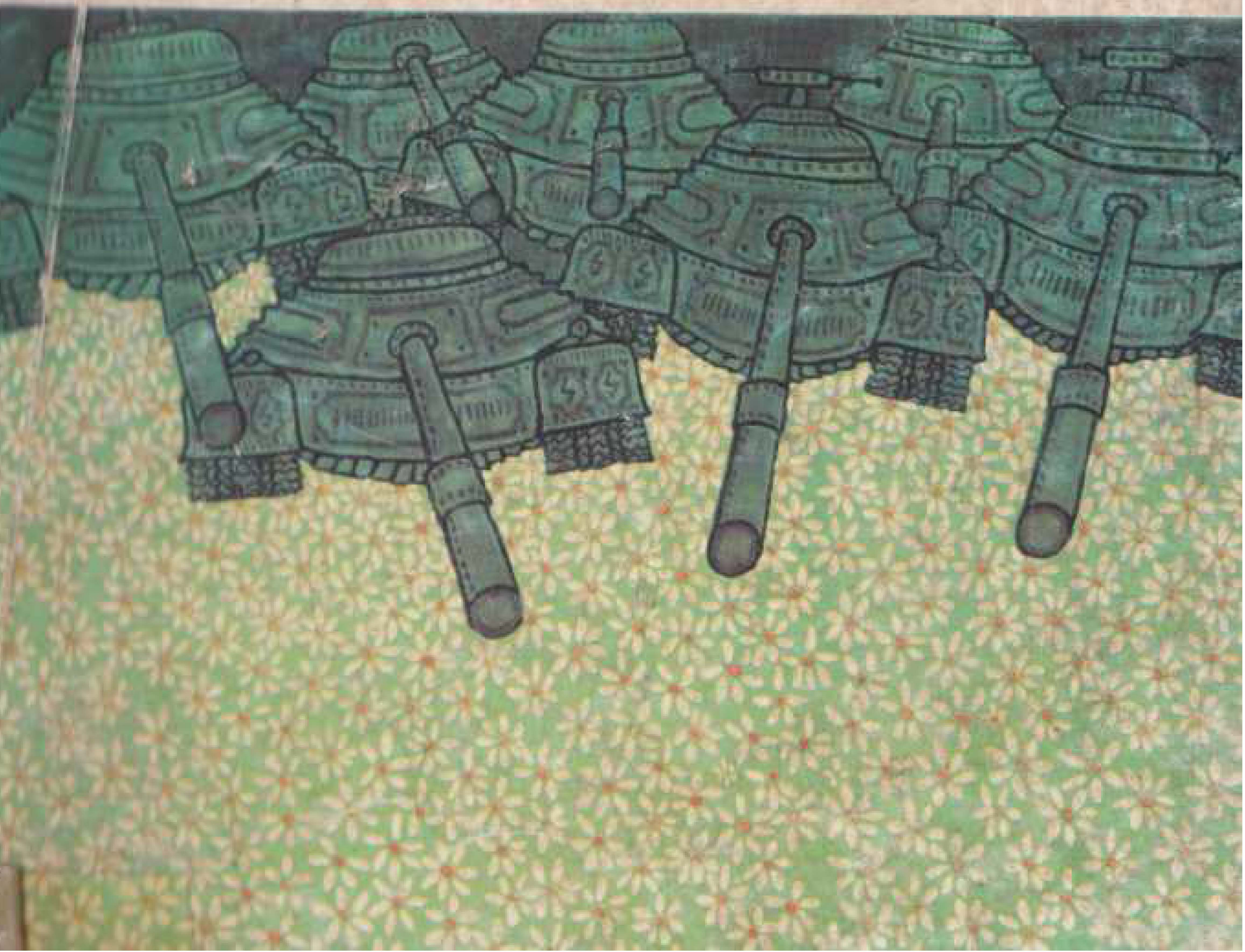
ERDAL ÖZ

KANAYAN

ERDAL ÖZ

KANAYAN

Hikâyeler

CEM YAYINEVİ

TAŞ

Gecenin ilerlemiş saatinde bir silah sesiydi duyduğun. Çıplak, boş sokakta koşuşmalar, patırtılar. Birini kovalıyor olmalıydılar. Yorganı üzerinden fırlatıp balkona koştun. Çok yakınlarda ikinci bir patlama. Bağırışlar. Bir patlama daha: Yakalanan birinin pataklanışı gibi geldi sana duyduğun sesler. Karanlıktı. Bir şey görünmüyordu. Kapıya koştun. Basamakları üçer beşer atlayıp apartmanın önüne çıktın. Kara bir otomobil, farları yanık olduğu halde az ötedeydi. Tepesinde dönen mavi ışık bir açılıp bir kapanıyor, sokağı kesik kesik masmavi bir yılgıya boyuyordu. İçi karanlıktı otomobilin; birini güçlükle içine tıktıklarını gördün.

Gürültüyle açılan birkaç apartman penceresinden meraklı ama sinik başlar uzandı karanlığa. Otomobilin farlarını üzerinde bulunca birden şaşırdın. Görülmekte olduğunu bilmek ürpertti seni. Çekinerek, yavaşça ışık demetinin dışına sıyrılıp çıktın. Soğuk taş duvara yapıştın. Kıpırdamadan bekledin. Kar-

şı apartmanın yükseklerinden, karanlıkta kalmış bir erkek sesi, konuştu:

«Kardeş, arabanın numarasını al.»

Sana söylüyor olmalıydı.

İçin yatışır gibi olunca biraz daha sokuldun otomobile. Farların parlak, kamaştıran aydınlığından kurtulunca, sokak lambasından sızan solgun ışıkta şimdi otomobili daha iyi seçebiliyordun.

Yeşil bir Jeep, köşeden sapıp sarsılarak girdi sokağa; yaklaştı kara otomobile. Jeep'in farlarından uzanan iki kalın ışık direği arkadan vurunca, kara otomobilin içini görüverdin. Titredin. Görevlilerle doluydu içi. Kollar inip kalkıyordu. Dövüyorlardı. Geriye çekilip duvara yapıştın. Jeep'in ışıkları söndü. İçinden iki kişi atladı. Mavi ışık demetleri üstlerinden geçerken masmaviydiler, tabancalıydılar. Biri resmiydi. Koşarak gelip otomobilin kapısını açtılar. Bir şeyler söyledi biri içeridekilere. Açılan kapıdan umutsuz bir ses sızdı sokağa:

«Vallahi doğru söylüyorum; yeminle—.»

İnen bir yumruğun ete gömülüşü.

«Evime gidiyordum. Vallahi—.»

Üst üste inen yumruklar.

«İnanın bir şey yapmadım. Evime—.»

«Ne işin vardı ulan bu saatte oralarda, ha?»

«Ders çalışmaktan—. Biraz hava almak—.»

«Öğrencisin ha?»

«Öğrenciyim.»

İki tokat sesi, iki el silah sesi gibi gecede.

«Ulan namussuz, ulan orospu çocuğu.»

Tok vuruşlar.

«Niye kaçıyordun, ha?»

«Kaçmıyordum ağbiler. Siz kovalayınca—.»

«Niye durmadın lan öyleyse eşşek oğlu eşşek. Dur, diye bağırdık, niye durmadın?»

Yumruğun ete gömülüşü. İnleyiş.

«Niye durmadın?»

Yumruklar.

«Götürün.»

«Vallahi bir şey yapmadım ağbiler.»

Oldukça sokulmuştun. Birden içi aydınlandı otomobilin. Gördün: Gencecik yüzü kan içindeydi. Sarkık ince sarı bıyıkları kan içindeydi. Arkada, iki görevlinin ortasında, küçülmüştü, sinmişti.

«Doğruca yedinci kata,» dedi önde, direksiyonun ötesinde oturan.

İte kaka çıkarıldı çocuk otomobilden.

«Ağbiler, yapmayın, bırakın evime gideyim. Sınavlara hazırlanıyorum. Yapmayın ağbiler. Vallahi bir şey yapmadım.»

«Yürü lan anasını—. Yürü.»

Koluna sıkı sıkı yapışmış iki kişiden biri, elindeki kara copu çocuğun başına indirdi. Jeep'le gelen eli tabancalı iki kişiden biri, arkasından bir tekme yapıştırdı bacaklarına; inledi çocuk. Sürükleyip götürdüler, tıktılar Jeep'in karanlık kuytularına.

Jeep'in farları yandı. Geri geri gidip köşeyi döndü, coşkuyla uzaklaşıp yok oldu gecenin karanlığında.

Arkanda duyduğun ayak sesiyle ürperdin. Elinde olmadan başını gizledin kollarınla. Döndün. Bitişikteki yapıdan çıkmış bir işçiydi. Geldi, önünden geçti. Merakla kara otomobile yaklaştı. Elini gözlerinin üzerine koyup yüzünü cama dayadı. Üzerinde yakasız, çizgili bir köylü mintanı vardı.

Önde, direksiyonun başında oturan, camı açtı:

«Ne o birini mi aradın?»

«Yok. Baktım.»

«Çek arabanı hadi, salak salak bakıp durma.»

«Niye?»

«Bas git be adam, belanı mı arıyorsun.»

Yapı işçisi, ellerini kollarının altına sokup sıcaklığını arar gibi yumuldu mintanına. Geri çekildi. Otomobilin tepesinden vuran mavi aydınlık üzerinden geçti, maviye boyadı işçiyi bir anda. Ama denileni yapmadı işçi, basıp gitmedi.

Otomobilin kapıları kapandı. Geri geri gitti köşeye kadar, anayola çıktı, sonra gazlayıp yok oldu.

Üşüdüğünü o zaman anladın.

Karanlık yüksek pencerelerden bir ses:

«Ne olmuş kardeş?» dedi.

'Şu yakındaki Amerikan Sinemasını bekleyen görevliler birine sopa attı,' demedin. 'Amerikalıları koruyan görevliler bizden birine silah attılar,' demedin.

«Ne olmuş kardeş?» dedi ses, karanlık pencereden.

«Bilmem,» dedin.

Girdin içeriye. Girişte, iki numarada oturan şişman binbaşı, çizgili pijamasıyla bir lunapark gibi, kapısının önündeydi. Bir şeyler sormasına vakit bırakmadan hızla geçtin önünden, basamakları utanç içinde çıktın. Kapını çarparak kapattın. Yatağına attın kendini. Başını yorganın içine soktun.

Uyuyamadın.

Döndün durdun.

Amerikan Altıncı Filosu, beş savaş gemisiyle İzmir sularındaydı yine. Umulmadık, beklenmedik, kalleş bir yağmur İzmir'de seller yaratıyordu. Yur-

dun dört bir yanından İzmir'e koşup gelmiş gençler, Amerikalı askerleri karaya, yurt topraklarına çıkarmamak için, yağmura, sele, soğuğa aldırmadan yiğitçe direniyordu kızlı erkekli. Tutuklanıyorlardı kızlı erkekli. Dövüştükleri, Amerikalılar değildi; coplu, silahlı, çelik yelekli yerli görevlilerdi. Gazetelerde, radyolarda, büyük konuğumuz Altıncı Filo Komutanı Amerikalı Amiralin demeçleri:

«... Bize karşı gösterilen bu tepkiler, demokratik düzenin gereğidir—,» diyordu. «...Kendi ülkemizde de bu tür olaylara tanık oluyoruz—,» diyordu. «...Küçük toplulukların gösterdiği böylesi tepkilere karşılık, büyük halk kitlesi gelişimize sevinmiş görünmektedir. Bizim rahatımız iyidir. Rahatsızlık duymuyoruz. Olur böyle olaylar—,» diyordu.

O, bir Amerikalı olarak, yıllar öncesinden bu sulara sokulup bu kıyılara Yunanlı dostları çıkaran Amerikan savaş gemilerinin yenilenmiş komutanı olarak böyle diyordu ya, olaylara konu olan kentin genel yöneticisi de konuşuyor, demeçler veriyor, «bu direnen gençliği Türk gençliğinden saymadığı»nı belirtiyordu basına, radyoya.

Devletin kolluk görevlileri, aldığı buyruklara uyarak, gözü kapalı, nerede bulursa orada indiriyordu copları gencecik çocuklara.

Sorgucular, resmi suçlama organı sayılan yüksek okul bitirmiş görevliler, karşılarına getirilen gencecik yurtseverleri, hükümetleri adına acımasızca suçluyor; yakaları simli, kara giyimli yargılayıcılar, bol bol tutuklama kararları veriyordu kararmış eski yapıların yılgı dolu salonlarında.

Karakollar, gencecik çocuklarla dolup taşıyordu kızlı erkekli.

Bulanık kış dalgaları, limanda demirli savaş ge-

milerinin kalın çelik bordalarında patlıyor, yağmur kalleşçe aralıksız yağıyordu. Soğukta, kışta kıyamette İzmir sokaklarında gencecik dal gibi çocuklar dolaşıyor, gelen düşmanı rıhtıma çıkarmıyordu. Savaş gemilerine doldurulmuş Amerikalı denizciler, genelevin kapısından geri çevrilmiş yaşı tutmayan çocuklar gibi, istekleri ellerinde kalmış, budalaca dolaşıyor olmalıydılar gemilerinin boz çelik duvarları arasında. Çıkamıyordu düşman karaya ve giremiyordu özlediği genelevin kapısından.

Sıcacık yatağında dönenip dururken, az önceki olayı değişik biçimde yeniden yaşıyordun:

Silah sesi. Sokağa fırlıyorsun. Kara otomobil, önünden fışkıran iki parlak ışık direğiyle az ötede. Tepesinde dönüp duran mavili ışık, sokağı mavi/mor bir yılgıya boyuyor durmadan. Güvenli adımlarla yürüyorsun otomobile doğru. Eğilip camından içeri bakıyorsun; o yapı işçisi gibi, korkusuzca, titremeden.

Jeep'ten inen eli tabancalı iki kişiden biri:

«Çekil oradan,» diyor.

«Ne yapacaksınız bu çocuğa?»

Sesinin olanca direnciyle soruyorsun bu soruyu.

«Sana ne.»

«Ne demek bana ne. Dağ başı mı burası. Ne hakla dövüyorsunuz bu çocuğu. Dövemezsiniz.»

İki tabancalının şaşkın bakışları arasında, dolanıp otomobilin önüne geçiyorsun, yüksek sesle okuyorsun otomobilin numarasını; belleğine yazdığını belirtiyorsun böylece.

Tabancalılardan resmi giyimlisi, şaşkın, eğilip içerideki biriyle bir şeyler konuşuyor. Başını dışarı çekip yine sana dönüyor:

«Ne yapmak istiyorsun sen?»
«Çocuğu rahat bırakın.»
«Sen kimsin yahu?»
Duymamış gibi davranıyorsun.
«İşimize karışmasan iyi olur.»
Aldırmıyorsun. Soruyorsun. En iyisi bu.
«Nedir bu arkadaşın suçu?»
«Bomba atmış.»
«Atarken gördünüz mü?»
«Gördük.»
İçeriden bir ses:
«Vallahi bir şey yapmadım ben ağbi.»
İçeri doğru eğiliyorsun. Yüzü gözü kan içinde. Gencecik.

Arkandan bir el yapışıyor omuzuna.

«Baksana sen.»

Bakıyorsun. Yüzü geçen ışıkta masmavi parlıyor. Elinde Kırıkkale işi tabancası:

«Kimsin?»

Kimsin sen? Üzerlerinde etkili olabilmen için kim olmalısın? Yurttaş olman yetmez. 'Subayım'. Olmaz. Anlarlar. Beceremezsin. Kolay değil subay olmak.

«Gazeteciyim.»
«Hangi gazetedensin?»

Besleme gazetelerden birinin adını mı versen?

«Adın ne?»

Bunların çoğu o besleme gazeteleri okurlar. Onları okumak zorundadırlar. Rasgele bir ad uydurmak olmaz. Anlarlar. Yutturamayacaksın.

Haydi, seni de karga tulumba arabanın içine; sille tokat; ağzın yüzün kan içinde; kaşların, dudakların patlamış; alıp atarlar bir yerlere; karanlık, havasız, kuytu bir yerlere. Sonra?

Utanç içinde dönüyorsun yatağında.

Kimbilir şu anda neler yapıyorlardır çocukcağıza.

Yatağının sıcaklığı iğrenç geliyor.

Giyinip çıksan. Köşeyi dönünce sağda, az ötede Amerikan Sineması. Camlarında büyük büyük afişler. Hep geceleri gelirler; işlerini bitirip, yemeklerini yedikten, viskilerini içtikten sonra. Arabalıdırlar. Geniş, tozlu Amerikan arabaları sıra sıra dizilir yol kıyılarına, kaldırımlara. Upuzun, sarışın, besili, girerler sinemalarına. Geceyarısı, sinemanın dağılışında araba gürültüleri, yüz metre öteden, odana, yatağına kadar gelir. Binerler arabalarına, dağılırlar kentin pahalı yerlerinde tuttukları evlerine. Sokak yine ıssızlaşır, onlarsızlaşır.

Sinemanın karşısında, belki tam karşısında değil de sağındaki, arkasındaki daracık sokakların birinde, karanlıkça, kuytuca bir yerde bir Jeep ya da kara bir araba duruyordur, içi görevlilerle doludur. Paltonun yakasını kaldırıp geçsen şimdi o sinemanın önünden. Elindeki küçük, yapışkan cismi sessizce atıversen sinemanın afişlerle kaplı büyük camına; cisim sessizce yapışıp kalsa camda. Var mıdır öyle bir cisim? Olsa. Geçip gitsen. Hafiften bir de ıslık tuttursan. Cama yapışıp kalan o küçük cisim, sen gittikten az sonra, belki şöyle bir iki dakika geçince, kocaman bir sesle erkekçe patlasa. Sanki patlamayı duyup da ötelerden koşup gelen bir meraklı olsan, başarını görsen, şaşkınlıklarını, kızgınlıklarını görsen belli etmeden. Hiç belli olmazdı; kimseyi bulamayınca, belki yine önlerine ilk çıkanı, ellerine ilk geçirdiklerini yakalayıp 'bu yaptı' diye yaka paça tıkıverirlerdi bir arabanın içine seni. 'Bu yaptı. Elinde konserve kutusuna benzer bir şey vardı. Yanımız-

dan geçerken, elindeki kutuyu ansızın sinemanın camına doğru fırlatıverdi. Molotof kokteyliydi elindeki; gördük—.'

Utançla dönüyorsun yatağında.

Ya da sinemanın karşısındaki yüksek yapılardan birinin üst katından, belki karanlık, görülmez bir pencere aralığından, belki de bir dam üstünden, elindeki bombayı, ya da gerçekten bir molotof kokteylini, iyice ayarlayıp tam sinemanın camının oralara—.

Düşünüyorsun; utanıyorsun. Çünkü bütün bunların hep korkakça, sonradan uydurulmuş yapmaca bulgular, avuntular olduğunu biliyorsun.

Sokağa çıkar çıkmaz, kara otomobili görür görmez, neden olduğun yerde çakılıp kaldığını düşünüyorsun. Otomobilin önünden fışkıran aydınlık alandan sıyrılıp karanlığa, duvar dibine sığınışın. Arkadan gelen Jeep'in aydınlattığı kara otomobilin içinde çocuğun tepesine inen ağır yumrukları görünce titreyerek olduğun yere sinişin.

«Dövmeyin, ayıptır be.»

«Sen kimsin?»

«Kimsem kimim, dövmeyin, bırakın onu. Savunmasız bir kişiye karşı silahlı beş kişi.»

«Kimsin sen be? Tanıyor musun onu?»

«Tanımaz olur muyum. Amerikalılara karşı çıktıysa arkadaşımdır, kardeşimdir.»

Belki ilk anda otomobildekilerde, dışarıdaki eli silahlı iki kişide ansızın bir panik.

«Al şu paketi arkadaşım, sigarasız kalma. Şu

parayı da al, yanında bulunsun. Az ama, işini görür.»

Arkada, iki görevlinin arasında. İncecik yüzü kan içinde, sapsarı. Bıyıkları da.

«Çekil ulan başımızdan, it oğlu it.»

Oysa sen, karanlığa sığınmış korkak bir it oğlu itsin. Silah sesine, araba gürültüsüne, koşuşmalara, patırtılara uyanmış, gurbet yorganından sıyrılıp kalkmış yapı işçisinin otomobile korkusuzca yaklaşmasını bile korkuyla izledin. Sen, kara otomobilin aydınlığından sıyrılıp karanlığa, kuytulara sığınmaya çalışırken, o elini gözlerinin üzerine koyup yüzünü çocukça bir merakla otomobilin camına yapıştırmış, içeride olup bitenleri görmeye çalışmıştı. Yitirecek pek bir şeyi yoktu. Seni sarsan, küçülten, belki de onun bu korkusuzluğuydu.

Kalkıp camı açıyorsun. 'Ohhh'. Buz gibi bir gece dışarıda. Suların üstü belki incecik buz tutmuştur. Ter içindesin. Camdan içeri dolan karanlık, soğuk gece bedenini çiziyor boşluğa. Camı kapatıyorsun. Tülü çekiyorsun. Yine yatağındasın. Yorganın içi sıcacık.

Ne yapıyordur şimdi? Sarkık sarı bıyıklı gencecik yüzüyle, incecik korkularıyla?

Ya sen? Sen alışkanlıklarınla, korkularınla kucak kucağa, sıcacık yatağında, gecenin bu ilerlemiş saatinde, belki birazcık uykusuzsun, o kadar.

Hiç bir şey düşünmemeyi düşünüyorsun. Yüzükoyun dönüp yastığa sarılıyorsun. Dışarıda, sokakta, gece bekçisinin kıvrıntılı düdük sesi. Ağır, kabaralı, uzaklaşan ayak sesleri. Çeneni yastığa iyice gömüyorsun; kollarınla göğsüne bastırdığın yastığın yu-

muşak yuvarlaklarında, gövdeni yapıştırdığın yatağın sıcak çukurluğunda bir kadının çıplak, sıcak diriliğini araştırırken altında—, utanmadan—, benildeyip hızla dönerek yorganı üstünden savurup oturuyorsun yatağın içinde, soluk soluğa. Tavanda, sokak lambasının dışarıdan vuran solgun ışığında penceredeki tülün çiçekleri, dalları, kuşları. Salondaki duvar saatinin kalın tiktaklarıyla fırlıyorsun yataktan. Üstündekileri sıyırıp gömleğini geçiriyorsun sırtına; sonra pantolonun, kazağın, palton. Ayakkabılarını eline alıp kapıyı yavaşça aralıyorsun. Alışık olduğun taş basamaklardan, karanlıkta, çıplak ayaklarınla, bir kedi sessizliğiyle iniyorsun yavaşça. Ayakkabılarını aşağıda geçiriyorsun ayaklarına; buz gibi. Ana kapıyı gürültüsüzce aralayıp sokağa çıkıyorsun; yavaşça bırakıyorsun kapıyı, kapanmıyor, aralık kalıyor. Sokak sessiz, bomboş. Kaba beton dökümleri tamamlanmış yapının önündeki tuğla yığınından ıslak bir tuğlayı alıp paltonun içine gizliyorsun. Ayakkabıların boş sokakta ses çıkarmasın diye uçlarına basıyorsun. Köşebaşına gelince, alçak beton duvarın dibine çekilip, bir ayağını duvarın üzerine koyuyor, eğiliyor, sözde ayakkabını bağlıyorsun; sessizce yolun ilerisini gözlüyorsun, geceyi dinliyorsun. Sinemanın önünde bir kara gölge; ağır adımlarla geziniyor. Yolun iki yanındaki yüksek yapılar kapkaranlık. Aydınlık tek pencere kalmamış. Herkes uykulara çekilmiş. Uzaktan uzağa düzensiz aralıklarla, gecenin uzakta kalmış boş caddelerinden son hızla akıp giden otomobillerin gürültüleri. Görülmeden karşı kaldırıma süzülüp geçiyorsun bir gölge gibi. Kaldırıma bırakılmış sıra sıra özel otomobillerin arasından geçip çukurda kalan uzun bahçeye atlıyorsun. Paltonun altında, göğsüne dayadığın ıslak tuğlaya çarpan yü-

reğinin vuruşları neredeyse duyulacak. Bir süre, atladığın yerde öylece çömelmiş bekliyorsun. Yavaşça doğrulup bakıyorsun: Dizlerinin üstünde kalan yarım paltosuna sarınmış görevli, ağır ağır geziniyor sinemanın önünde. Görünürde başka kimse yok. İyi. Duvar boyunca, çömelerek, ses çıkarmadan ilerliyorsun. Arada durup bekliyor, başını çıkarıp bakıyor, yine yürüyorsun. Şimdi sinema tam karşında. Işıklı bir camın ardında renk renk yaldızlı toplarla donatılmış sevinç içinde bir noel ağacı. Görevli, ileride duruyor. Arkası dönük. Kabaran soluğun duyulacak gibi. Soluğunu yatıştırmaya çalışıyorsun. Tam sırası belki de. Buradan elindeki koca tuğlayı fırlatabilir misin karşıki büyük cama? Biraz güç. Vazgeçiyorsun. Yapamayacaksın. Bırakıyorsun ıslak kaba tuğlayı duvarın dibine. Gözlerin soluk karanlığa alışmış artık. Çevrene göz gezdiriyorsun. İleride, yerde birtakım kabartılar. Çamura aldırmadan dizlerinin üzerinde sürünerek ilerliyorsun. Sokuluyorsun kabartılara. Birine dokunuyorsun; çamurlu bir taş. İyi değil. Aranıyorsun. Beride yuvarlak bir kabartı daha, çamura gömülü. Zorlayınca çıkıyor. Çok iyi bu. Taş avucunu dolduruyor. Yuvarlaklığı rahat. Yine ellerinin, dizlerinin üzerinde eski yerine dönüyorsun. Olduğun yerde yavaşça doğrulup bakınıyorsun: Görevli, ötede, bıraktığın yerde duruyor. Sigarasını tüttürüyor. Buradan savurabilirsin taşı. Hemen önünde, kaldırıma bırakılmış koyu lacivert bir otomobil. Kollarının üzerinde dengeleyip kendini yavaşça yukarıya, kaldırıma çekiyorsun. Eğilerek lacivert otomobile yaklaşıp arkasına siniyorsun. Bir süre bekledikten sonra başını çıkarıp bakıyorsun. Noel ağacı beş altı metre ötedeki yarı aydınlık, afişlerle dolu camın ardında, dallarına bağlanmış renk renk yaldızlı süs-

leriyle elindeki çamurlu yuvarlak taşı bekliyor sanki. Geldiğin yere, köşebaşına bakıyorsun. Elindeki taşı atar atmaz, kaldırıma sıralanmış otomobillerin yanında kalan boşlukta hızla koşup tam köşede karşıya geçmen, sokağa dalman gerekecek. Birden köşebaşı çok uzak, erişilmez görünüyor sana. Yapamayacaksın. Yakalarlar seni. Yüreğin yarılacak gibi. Çamurlu taş bir yürek gibi atıyor avucunda, sıkıyorsun. Görevliye bakıyorsun. Sigarası yok elinde, bitirip atmış olmalı. Geliyor, geliyor, duruyor az ötende, dönüyor, ağır ağır uzaklaşıyor yine. Kanın, damarlarını çatlatıp yaracak sanki. Yapamayacaksın.

Birden doğrulup avucunda sıktığın taşı, yarı aydınlık, noel ağaçlı camın tam ortasına olanca gücünle fırlatıyorsun; taşın vurmasını beklemeden fırlıyorsun yerinden; cam, ardından, büyük bir coşkuyla parçalanıyor. Köşeyi savrularak dönerken bir silah sesi yırtıyor geceyi. Vuruldun belki de. Aralık sokak kapısından soluk soluğa içeri süzülürken, sokaktaki koşuşmaları duyuyorsun ürpertiyle.

Ocak 1970

ERNESTO

B İ R

Yuro ırmağı kıyısındaki patates tarlalarına daldılar. Gecenin yağmurunu sessizce emen kaba toprak, ayak izlerini açıkça belli ediyordu.

Yürüyüş kolunun başında usta bir nişancı olan, o bölgeyi çok iyi bilen maden işçisi Simon vardı. Beş adım kadar gerisinde Ernesto yürüyordu. Uykusuzdular. Açtılar. Tütünsüzdüler.

Simon silâhını ateşleyerek ağaçların arasına daldı. Dağılıp yayıldılar. Silâh sesleri üstlerindeki havayı cayırtılarla yırtıyordu. Ernesto aralıksız ateş ederek ağaçlığa doğru geriliyordu. Korunaksızdı. Açıklıktan sıyrılamıyordu. Birden bacaklarının savrulduğunu bildi. Birkaç kurşun birden girmişti bacaklarına. Yıkıldı ıslak, kaba toprağın üstüne. Düşerken silâhını sıkı sıkı kavramıştı. Simon çıktı geldi ağaçlıklardan, sırtladı Ernesto'yu, yürüdü, atış

alanından uzaklaşmaya çalıştı. Bir başka kurşun, Ernesto'nun beresini uçuruverdi başından. Simon yine yere indirmek zorunda kaldı sırtındakini. Yere çömelip silâhını ateşledi. Kuşatıldıkları yer açıklıktı. Çemberin gittikçe dört bir yandan daralmakta olduğu görülüyordu. Bir yaylım ateşle usta nişancı Simon, tanınmaz bir biçimde yere, kaba, ıslak toprağın üstüne serilip dağılıverdi. Bir örümcek gibi kıvrılan eli çamuru kavradı, sıktı, dondu kaldı. Bu bölgeyi çok iyi bilen maden işçisi, usta nişancı, yiğit Simon yoktu artık. Kaba toprak, üzerinde uzanmış yatan ölünün delik deşik bedeninden sızan sıcak kanı sessizce emiyordu.

Sıranın kendisine geldiğini biliyordu artık Ernesto. Şansını son bir kez daha denemek istedi. Az ötesindeki bodur ağaca kadar süründü. Ağacın ıslak gövdesine sarılıp güçlükle doğrulmaya çalıştı. Bir eliyle de sıkı sıkı makineli tüfeğini tutuyordu. Gövdesinin ağırlığını ağaca vererek silâhını doğrultu, dokundu tetiğe, bir su gibi aktı gitti kurşunlar karşı çalılığın içine.

Bir kurşun daha girdi bacağına, yakarak. Savruldu bacağı bir kez daha. Yere düşerken, bir başka kurşun M-2 tüfeğini koparıverdi elinden. Koluna bir kurşun yedi. Çöktü. Doğrulmaya çalışarak sağlam kalan koluyla tabancasını arandı, buldu, çıkardı, menevişli namlusunu doğrulttu, bastı tetiğine; boştu tabanca.

Geldiler. Atıldılar üzerine. Kıskıvrak yakaladılar. Yaraları ağırdı ama kendindeydi Ernesto. Dört kişi onu battaniyeden yaptıkları bir sedyeye koydu-

lar. Yedi mil ötedeki kasabaya götürdüler. Kasabanın okulunu açıp boş bir odasına tıktılar. Dikildiler başına. Çoktular. Oldukça şıktılar.

Onlar sordu, Ernesto sustu.

Onlar sordu, Ernesto güldü.

Acımasız vurdular.

Kanıyla güldü Ernesto.

Sonunda durdular. Kısa bir tartışmadan sonra, ertesi gün (9 ekim 1969 sabahı) öldürülmesi kararlaştırıldı Ernesto'nun.

Ernesto yerde, soğuk bir taşın üzerinde yatıyordu. Başını, küçük bir tahta sandığa dayamışlardı. Aşırı kan yitirmekten güçsüz düşmüştü. Hele onca kurşun yarasına aldırmadan yapılan sorgular, yumruklar, tekmeler, adamakıllı tüketmişti onu. Güçlükle soluk alıyordu. Soluğu, dudaklarında pembe bir köpükle çiçekleniyordu. Astım nöbetini atlatmıştı ama bitkindi. İlâcı da yoktu artık. Simon'un yıkılışını anımsadı acıyla. Odadaki alaca karanlık görüntüler yavaş yavaş silikleşiyordu.

Kapı yavaşça aralandı. Biri, eline tutuşturulan gerekli bir öldürme aracıyla içeri süzüldü. Orta yerde durdu. Sallanıyordu. Kafayı adamakıllı çektiği belliydi. Kararsız gibiydi. Dikeliyordu.

«Korkma.»

Ernesto demişti bunu, kısık bir sesle söylemişti uzatıldığı yerden. Yüzünde bitkin bir gülümseme vardı.

«Korkma. Bas tetiğe.»

Adam, olduğu yerde sallanıyordu. Sonra davrandı, döndü geriye, geldiği gibi yavaşça kapıyı açıp dışarı çıktı sessizce.

Kendinden geçiyordu Ernesto. Anılar, görüntüler hızla doluşuyordu gönlüne. Her şey birbirine karışıp eriyordu. Bir boşlukta toz toz dağılıyordu artık. Bir esintide savruluyordu sanki, uçuşuyordu. Göğe ağıyordu.

Az sonra kapının yeniden açıldığını, iki kişinin içeri yanına süzüldüğünü, ayaklarının uçlarına basarak sokulduklarını göremedi bile. Girenlerden biri sessizce Ernesto'nun başucuna dolandı. Tepesinden ensesine doğru çevirdi elinde titreyen Amerikan yapısı makinelinin soğuk mavi namlusunu, parmağıyla dokunuverdi tetiğe, kurşunlar hızla akıverdi Ernesto'nun ılık, soğumaya hazır, yaralı etine. Odaya girenlerden ikincisinin omuzlarında süsler vardı. O da yaklaştı Ernesto'ya korkmadan, dokuz milimetrelik Amerikan yapısı tabancasını doğrulttu onun göğsüne, ateşledi. Tabancadan çıkan kurşun Ernesto'nun yüreğini delip geçti, sıkıştı kaldı bir yerlerinde. İşlerini bitirince geldikleri gibi sessizce, ayaklarının uçlarına basarak çıkıp gittiler odadan.

Gözleri açıktı şimdi Ernesto'nun. Bütün acı çekenlere, bütün zulum görenlere, gelecek güzel günler adına gülümsüyor gibiydi Ernesto.

Fotoğrafçılar odaya alındı.

Gece, orman, ot, kan, ter, barut ve gül kokan asker pantolonundan başka bir şey yoktu üzerinde Ernesto'nun. Bu pantolon, sorgu sırasında aralıksız inen amansız tekme izlerini de gizlemiş oluyordu meraklı gözlerden. Sırtından sıyırıp çıkardıkları, kur-

şun delikleriyle, kan lekeleriyle süslü, yanık, buruşuk asker ceketi, çıplak gövdesinin altında kalmıştı. Öylece uzatmışlardı onu bir sedyenin üzerine. Sedyeyi de soğuk, çıplak, taş duvarlı odanın ortasındaki morg masasının üzerine çıkarmışlardı. Masanın üzerinde boş, kirli bir teneke tasla, az berisinde ucuna lastik boru bağlanmış kapalı bir musluk vardı. Birden fotoğrafçılardan birinin flaşı patladı, bir mağnezyum beyazlığı yansıdı odadakilerin, sedyede yatan ölünün üzerine; çekilmiş oldu ölümsüz fotoğrafı, fotoğrafları ardı ardına patlayan flaşlarla Ernesto'nun.

Karanlık odalarda ilâçlı kâğıtlar, ilâçlı sularda bekletildi. Boy boy kâğıtlara boy boy basılan bu görüntüler ulaştı dünyanın dört bir yanına, daha da çoğalarak. Linotipler, monotipler, entertipler, stenotipler, rotatipler çalıştı; daha nice basım araçlarında basıldı, çoğaltıldı bu görüntüler, bu olağanüstü haber, değişik yorumlarla. Daha nice görüntüleri bulundu, nice mektupları, nice anıları Ernesto'nun; çoğaldılar, dağıldılar, elden ele.

İKİ

Bir adam, uzunca boylu, konuşurken dudaklarından çok ellerini kullanan, gülünce ya da gülmek isteyince gözlerini hiç kullanmadan, yalnızca yüzünü buruşturup gözlerini kısarak gülen bir genç adam, Ernesto'yu pek sevmişti az gelişmiş, çok sömürülmüş bir uzak ülkede. Hem de Amerikanca bir hippi dergisinden kesip çıkardığı bir fotoğrafını bir kitabın sayfaları arasında saklayarak bu sevgisini belgelemişti de kendi kendine; kurutulmuş bir kelebeği, bir kır çiçeğini saklar gibi.

Oturdu bir gece çalışma masasının başına, bir hikâye yazdı Ernesto üzerine; o her zamanki tersine tersine işleyen, devrile devrile geliştirdiği özel tümceleriyle. Önce sayfanın üzerine hikâyesinin adını yazdı büyük harflerle: **ERNESTO.** Amerikanca dergiden kestiği fotoğrafı bulup çıkardı çalışma masasının gözündeki kitabın arasından, karşısına koydu.

Uzanmış yatıyordu fotoğraftaki Ernesto boylu boyunca. Fotoğrafta gördüklerini bir bir yazdı adam kâğıda öncelikle:

Birkaç resmi elbiseli adam. Bir köylü şaşkın. Beline kadar soyulu, göğsünde kurşun delikleri ile Ernesto gökyüzüne bakıyor. Morg masasının kenarında bir lâstik boru.

Hikâyesinin uygun bir yerinde kullanabilirdi kâğıda geçirdiği bu sözleri.

'Şehit İsa'nın fotoğrafı bu,' diye geçirdi içinden. Ama 'şehit' sözcüğünü yetersiz buldu, gâvurcasını kullanmayı uygun gördü, kafasında beliren sözü, **Martir İsa'nın fotoğrafı bu,** diye geçirdi kâğıda.

Sigarasını yaktı, yeniden kaleme sarılıp, sayfanın tepesine büyük harflerle yazdığı **ERNESTO**'nun üzerinden birkaç kez daha geçti tükenmez kalemle, kendine birazcık daha düşünme payı ayırmak için.

Uzanmış yatıyordu karşısında boylu boyunca. Birden gülümsedi Ernesto belli belirsiz, adının büyük harflerle koyu koyu yazıldığını görünce, bu uzak, bu az gelişmiş çok sömürülmüş ülkede.

Kaçırmadı, yakaladı bu gülümsemeyi genç adam.

«Seni yazacağım Ernesto.»

Gözlerini her zaman yaptığı gibi sonuna dek açmış, gözlerini kullanmadan, yalnızca yüz çizgileriyle gülümsemişti yine.

Doğruldu Ernesto fotoğraftan.

«Bir peygambersin sen,» dedi genç adam. «Şehit edilmiş bir peygamber. Martir'sin sen. Senin hikâyeni yazacağım Ernesto.»

Dağınık koyu saçları, seyrek kara sakalıyla:

«Yaz,» dedi Ernesto, uzak, dağlı bir sesle. «Yaz dostum, yaz beni korkusuzca.»

«Hem de aramızdan biriymişsin gibi yazacağım seni.»

«Aranızdan biriyim.»

Bunu dedikten sonra bir Havana purosu yaktı Ernesto.

«Kadınlar katındaki çekiciliğini de yazacağım.»

Bunu derken, genç adamın sesinde, Ernesto'nun hiç parmak basılmamış, önemli, insancıl bir yanına değinecek olmanın övüncü vardı.

Hiç sesini çıkarmadı Ernesto.

«Biliyor musun, ülkemde nice genç kızın yatağının başucunda senin fotoğraflarından biri asılıdır şimdi. Nice genç kadın, senin gibi alabildiğine yakışıklı olamadığı, senin gibi yiğitçe ölemediği için kızıyordur kocasına gizli gizli.»

Üfledi ağzını dolduran dumanı havaya Ernesto. Genç adamın bu sözleriyle ilgilenmedi nedense. Sordu:

«Beni iyi tanıyor musun genç dostum?»

«Ben mi? Hıh. Nasıl tanımam seni. Gazeteciyim ben.»

«Nasıl öldüğümü biliyor musun?»

«Ölmedin sen Ernesto. Öldürüldün.»

«Niçin öldürüldüğümü?»

Duymadı bu sözleri genç adam. Yeni boş bir kâğıda kafasında biçimlenen sözleri yazdı:

Görünüşte çelimsizdi ama güçlüydü yüreğinde Ernesto, sakalları ve bıyıklarıyla birlikte—.

Purosundan koyu, yoğun bir duman çekti Ernesto, astımlı ciğerlerine. Gelecek yeni sözcükleri bekledi merakla.

Yazdı genç adam:

Sırtında Hergele meydanında satılan ucuz ve eski bir parka, ayağında Amerikan botu.

Ernesto pek bir şey anlayamadı bu sözlerden. Oysa genç adamı, bulduğu benzetme, yakaladığı sözcükler çok rahatlatmıştı.

«Yakaladım.»

«Neyi?»

«Sen bizim ülkemizdeki yeşil parkalı gençleri bilmezsin,» dedi genç adam. «Bilmezsin, nereden bileceksin. Benim çalıştığım gazetenin yönetim yeri kentin anacaddesine bakar. Masam, caddeye bakan camın hemen önündedir. Bir baraksın, yüzlerce genç doluşuverir anacaddeye. Yol tıkanır. Yumruklarını sıkıp şöyle havaya kaldırırlar, dimdik geçerler caddenin ortasından bağırarak. Hepsi de bıyıklıdır senin gibi. Sakal bırakanları da çoktur; sana benzerler. Hıh demiş burnundan düşmüşler sanki. Çoğunun sırtında yeşil bir parka; Hergele meydanından alınmış. Hergele meydanını da bilmezsin sen. Görmeni isterdim. Amerika'nın bütün eskileri oradadır. Kirli Amerikan donu bile satılır. Ne ararsan bulursun. Hepsi de oradan giyinirler. Ucuzdur Hergele meydanında satılan mallar. Caddenin ortasından geçerler, olanca güçleriyle bağırıp çağırırlar.»

«Kim bunlar?»

«Kahrolsun, diye bağırırlar. Yaşasın, diye bağırırlar.»

«Bizimkiler onlar öyleyse.»

«Hayır sizinkiler değil Ernesto. Bizimkiler onlar.»

«Yok yani, bizimkiler derken—.»

«Ama her biri birer Ernesto'dur. Seni işte on-

lardan biriymişsin gibi anlatacağım hikâyemde, canlı, dipdiri.»

Bir şey demeden bekledi Ernesto.

Yazdı genç adam.

Yaşadığı kenti anlattı önce, büyük kentin asık yüzlü insanlarını, yoksul insanlarını, varlıklı insanlarını bir solukta anlatıverdi. Beş on satırda sömürü düzenini, bundan doğan dengesizliği öyle güzel koyuverdi ki ortaya, dayanamadı Ernesto:

«Çok güzel oldu o bölüm. Çok iyi yazdın,» dedi.

«Sus,» dedi genç adam gözlerini açarak.

Sustu Ernesto.

Yazdı genç adam:

Kapıcı Hilmi efendi görünce Ernesto'yu ne yapacağını şaşırdı önce, sonra başladı yalvarmaya:

«Buralarda dolaşma, benim hayta oğlum... Dolaşma buralarda. Kaç defa söyledim sana. Sen büyük otellerde çalışıyorsun, ne işin var bu dökülen pavyonda? Hem patron duymuş geleceğini. Dayıları doldurmuş her tarafa. Hemen toz ol buradan.»

«Hilmi efendi. Biz pabuç bırakmayız öyle patronlara filân. Aşkımız önde gelir,» dedi Ernesto, bir miktar ürkerek ama erkekliğe toz kondurmayarak.

Hilmi efendi bir yandan düzenliyordu vestiyerde asılı paltoları, vererek numaraları, alarak paltoları, alarak numaraları ve bahşişleri, vererek paltoları ve tutarak. Konuşuyordu bu ara Ernesto ile.

«Git paşa paşa (...) çalışmaya bak. Başını belâya sokma bu belâlı yerde.»

«Sevgilimi görmem gerekli,» dedi Ernesto. «Başka çözüm yolu biliyor musun cinsel sorunlar için?»

«Ne bunlar? Ne bu yazdıkların? Kim bu anlattığın?»

«Sensin,» dedi genç adam, iskemlesinde arkasına kaykılarak.

«Kimin cinsel sorunlarından söz ediyorsun peki?»

«Senin.»

Anlayamadı Ernesto. Purosunu dişleri arasında çiğnedi bir süre.

«Ne yani, senin hiç cinsel sorunların olmadı mı?»

«Cinsel sorunlarım mı?»

«Olmaz olur mu hiç Ernesto. Sen de insansın. Senin de kalbin var.»

«Peki ama sana ne benim cinsel sorunlarımdan?»

«Nasıl bana ne. Hikâyeciyim ben. Bildiğimi yazarım.»

«Olmaz,» dedi Ernesto. «Hakkın yok buna.»

«Tevrat'ı okumuşsundur. Orada bütün peygamberlerin nice açık saçık hikâyeleri anlatılır. Anlatılanların çoğu belden aşağıdır. Yalan mı?»

«Şimdi ne ilgisi var bu işin Tevrat'la?»

«Sen de bir peygambersin artık Ernesto.»

«Peygamber falan değilim.»

«Hem de şehit edilmiş bir peygamber. Ben bir yazar olarak senin cinsel sorunlarına eğiliyorum.»

«Hayır, yapamazsın, izin vermiyorum buna.»

«Dur bakalım Ernesto. Yavaş ol. Şunu iyi bil ki, sanatçıya karışılamaz. Sanatçı özgürdür, tamam mı. Üstelik her hikâyenin bir iç mantığı vardır. Bak şimdi öldürteceğim seni hikâyemde. Hem öyle bir öldürteceğim ki, sen bile parmağını ısıracaksın.»

Sustu kaldı Ernesto bu alabildiğine özgür sa-

natçının karşısında. Böylesine bir özgürlüğü ilk kez duyuyordu.

Yazdı genç adam özgürce:

Ernesto çıkardı Cemile'yi locaya.

«O da kim?»

«Çok karışıyorsun Ernesto. Sanata, sanatçıya saygılı olmasını öğren.» Güldü. «Cemile'yi mi soruyorsun. Cemile benim yarattığım bir pavyon orospusu. 'Katır Cemile' diye geçer benim hikâyelerimde. Göğüsleriyle ünlüdür. **Onun dünya sorunlarını kapsayan bir göğsü** vardır. Yani senin anlayacağın, bir emekçidir Cemile. Öyle sizinkiler gibi kol emekçisi değil belki ama, şey emekçisi. Hikâyemde senin sevgilin oluyor bu Cemile. Pavyonun kuytu bir **locasına atacaksın** Cemile'yi, tamam mı, Cemile'nin tam işini görecekken pavyon patronunun özel komando eğitimi görmüş adamları seni locada uygunsuz durumda basacaklar, suçüstü yakalayacaklar Katır Cemile'yle. Nasıl? Beğendin mi?»

«Yapamazsın bunu,» dedi Ernesto diklenerek

«Yaparım,» dedi genç adam. «Sanatçı bağımsızdır.»

Ernesto, göğsündeki derin kurşun yaralarıyla güçlükle doğruldu. Tutmuyordu ayakları. Masaya tutundu. Bitkindi. Yaraları ağırdı ama kendindeydi Ernesto.

Ve yazdı hikâyesinin son bölümünü ve kendi sevgili Ernesto'sunun acıklı ölümünü az gelişmiş çok sömürülmüş ülkenin özgür, bağımsız sanatçısı şöylece:

Geldi patronun adamları özel komando eğitimi görüp, temizlediler Ernesto'yu insafsızca.

Cemile ağladı Ernesto'nun cesedine kapanıp:
«Dostumdu o benim
Yiyordu paramı ama
Helâl olsun
Helâl olsun
yediği paralar...
Helâl olsun
koynuna girdiği avratlar...
Erkek adamdı o
Korkmadı ölümden
Yılmadı ölümden...»

«Cinsel bir sorun bu belki!» dedi Ernesto öl-meden ya da ölecekken...

Acıyla haykırdı Ernesto. Göğsündeki, kolundaki, sırtındaki, **bacaklarındaki kurşun** yaralarından oluk gibi **fışkırdı bütün kanı birdenbire.** Sendeledi. Onulmaz bir acıyla, **onca kurşun** etine kemiğine saplanırken **duyduğu acılardan çok** daha büyük bir acıyla kıvrandı, kasıldı, arkaüstü bir kez daha düştü öldü boylu boyunca **fotoğraftaki yerine**, katıldı kaldı.

Gece, orman, ot, kan, ter, barut ve gül kokan asker pantolonundan **başka** bir şey yoktu üzerinde Ernesto'nun.

Temmuz 1970

Açıklama: Hikâyede siyahla dizilmiş sözler, Orhan Duru'nun **ERNESTO** adlı hikâyesinden alınmıştır. (E.Ö.)

KURT

Aydınlık bir koridorda yürüdüler. İki kalın gardiyanın ortasındaydı. Kollarının altına girip omuzlamışlardı. Güçlükle ilerliyordu aralarında. Gözlerini kısarak bakıyordu yandaki aralıklı küçük camlardan görünen avluya, bodur ağaççıklara. İnsansız bir boşluğa bakıyor, pek de bir şey anlamıyordu. Koridor bitti. Bir küçük kapıydı. Yanlayarak girdiler içeri. Günlerdir kaldığı karanlık odacığın yarısı kadar bir yerdi, ama aydınlıktı. Tepede tozlu bir ampul yanıyordu. Kirli, dumanlı bir camın önündeki küçük tabureye oturttular. Yerler sigara dipleriyle doluydu.

«Kısa konuş,» dedi gardiyanlardan biri.

Koyup gittiler onu orada.

Dünyanın neresinde olduğunu bilmeyen bir adam, dünyanın en küçük odacıklarından birinde, tozlu, kirli bir cam bölmenin önünde bekliyordu. Dikkatle bakınca kirli camın ötesinde de bu yandaki gibi küçük bir odacık olduğunu gördü. Sonra birden odacığın kapısını, kapının aralanışını, aralanan kapıdan yaşlı babasının odacığa girişini, ardından da karısının şaşkın yüzünü.

Sokuldular. Geçit vermez iki katlı kirli cam bölmenin önünde durdular. Karşısındaydılar. Sararmış, solgun yüzleriyle kendisine bakıyorlardı. İçinde bir yerleri eridi. Doğrulmak, ayağa kalkmak istedi, sendeledi; kirli camın hemen altındaki, bacaklarını gizleyen duvarcığın çıkıntısına tutunup kalkabildi güçlükle. Yapıştı cama. Özlemle baktı onlara. Karısı yine çiçekli başörtüsüyleydi. Yaşlı baba, yüzüyle gülümsemeyi denedi. Çenesinin derisi titredi. Gülümsemeye çalışan gözlerinde beliren ıslaklık parladı. Eliyle, parmaklarıyla bir şeyler anlatmaya çalıştı.

«Nasılsın oğlum?»

Babasının titreyen, kaygan sesi çok derinlerden gelmişti. Birden cam bölmenin sesi güç geçirdiğini anladı. Bir elini kaldırıp cama dayandı. Güçlükle duruyordu ayakta.

«Bileğine ne oldu İsa?»

Karısıydı. Kabuk bağlamış yaralı bileğini çekemedi camdan. Sendeledi, ama yine öylece, cama dayalı, ayakta kalabildi.

«Ne yaptılar bileğine İsa?»

Birden camın alt köşesindeki, telle örtülmüş küçük dört köşe konuşma deliğini gördü. Karısının dediğini sanki duymamıştı. Deliğe doğru eğilip,

«Bu delikten konuşun, duyulmuyor,» dedi.

Bıraktı kendini, tabureye yığılıverdi. Tabanlarına yüklenen ağırlığının acısına dayanamamıştı.

«Sabah erkenden geldik,» dedi babası. «Sabahtan beri bekliyoruz kapıda.»

«Çok zayıflamışsın İsa,» dedi karısı hüzünle. Sokulgandı. Bunu söylerken bile sığınan kadınca bir sıcaklığı vardı. Gözlerindeki koyu kahverengi gölgeleri özlediğini bildi.

Yaşlı baba eğildi telle örtülü deliğe:

«Bundan böyle sık sık görüştürürler mi dersin?»

«İki aydır göstermediler yüzünü bize. Neden görüştürmediler?»

Karısının sesindeki gizlenmez öfkeyi sevmişti İsa.

«Bugün tam altmış beşinci gün,» dedi karısı.

'... Karanlık taş odacıkta tek başına geçen ağır saatler. Önce elektrik akımının en beklemediği yerinden bedenine akışı, kıvranışı, utanışı, bağırmayışı, bileklerine bağlı kurumuş kayışların, acıdan, ürpertiden kıvrandıkça, derisini geçip etine oturuşu, bayılışı; kendine gelince başlayan sonu gelmez sorgular yine, falakaya yıkılışı, tabanlarına inen sopaların beyninde zonklayışı, sopayı aralıksız ama belli bir tempoyla kaldırıp indiren adamın gömleğinde, sonunda patlayan tabanlarından sıçrayan kanın genişleyen lekeleri, tuzlu su dolu kovaya patlamış şiş tabanlarını sokmaları, daracık taş bir koridorda bir aşağı bir yukarı yürütmeleri, yerlerde, soğuk taşlarda bıraktığı kırmızı ayak izleri, kanla çizilmiş ayak izleri; kapının dibinde sanki unutulmuş gibi oturan, nedense kendisine boyuna anacığını anımsatan kara başörtülü cılız yaşlı kadının kalkıp hiç değişmeyen donuk bir görevli yüzüyle köşede duran ıslak çuval paspası alıp sıkıntıyla, üşenmeden yerdeki kan izlerini silişi, sonra yine sorgular, yine yere yıkılmalar, yine ellerinin ayaklarının kayışlarla bağlanışı, bilmem kaç voltluk elektrik akımının yine en ummadığı, en utandığı yerine bağlanan bir telle bedenine akışı, sancılar, bulantılar, sorgular, bayılma ve bütün bunların sonunda da sürüklenerek götürülüp karanlık, ıslak, pis bir taş odanın orta yerine fırlatılışı—.'

«İsa.»

'Kapkara altmış beş gün, açlık, pislik, acı—.'

«İsa.»

Öylece baktı ona, alnında domuran terlerle, onun dupduru yüzüne.

«Başını açsana.»

Bunu diyebildi karısına.

Kadının yüzünden gelip geçen ince bir sevinç, biraz utanma.

Bir eliyle itiverdi dallı çiçekli örtüsünü başının arkasına. Laciverte çalan kara uzun saçlarıyla yuvarlak güzel yüzü çıkıverdi ortaya. Şaşkınlıkla bakakaldı İsa karısına. Bu duru, aydınlık yüzün içinde ince ince dokunmuş acılar görür gibi oldu. Yatak odalarını süsleyen, evlendiklerinin haftasında baş başa çektirdikleri boyalı büyük fotoğraftaki görüntüsünden ne kadar değişik bir yüzü olduğunu düşündü karısının. Oysa geçen şu uzun karanlık günlerde hep onu düşünmüş, hep onun görüntüsüyle olmaya çalışmıştı. Onu, hep duvarda asılı duran büyük boyalı fotoğraftaki yüzüyle yaşamıştı. Üstünde, açık mavi olduğu halde nedense o kılkuyruk sıska fotoğrafçının pembeye boyadığı, satenden yapılma parlak giyimi, göğsünde de kocaman, kıpkırmızı bir yapma gül vardı. Kendisi lacivertlerini, damatlıklarını giyinmişti. Mendil cebinde ipekli bir mendilin ucu görünüyordu. Ama ne diye boyunbağı değil de o papyonu bağlamıştı boynuna. Atın bilmem nesine kelebek konmuş gibi. Gülümseme geçti yüzünden. Bulanık camın ardındaki yüz de gülümsedi. O fotoğrafta donup kalmış, altmış beş karanlık gününü süsleyen yüz'den ne kadar uzak, ne kadar yeniydi karşısında gülümseyen yüz. Ayağa kalkmayı denedi, tu-

tunamayınca tabanlarının üzerinde duramadı çöktü yine altındaki tabureye.

«Ayakta duramıyorsun İsa.»

Ayakta duramıyordu İsa.

O güzel yüzde merak vardı, acı vardı, acılara ortak olma çabası vardı.

Başını salladı İsa.

Sustular.

«Bu kadar kısa saçlı hiç görmemiştim seni. O güzel saçlarını niye kestiler İsa?»

Karısının kemiksiz ince parmaklarını, uzun, dağınık saçları arasında dolaşırken buldu İsa. O parmaklar, saçlarının arasından bir akarsu gibi geçerdi uzun uzun; hiç bitmezdi sanki. Kimi de, sevişmenin en sıcak, en buluşmalı yerinde, saçlarını avuçlayıp sıkardı; dibinden kopacakmış gibi olurdu saçları ya da omuzlarına gömülürdü tırnakları, al al çizgiler bırakırdı omuzbaşlarında. Bitişikte oturanlar duymasın diye karısının ağzını kapatırdı eliyle, kadının haykırışını boğardı. Saç dipleri anlatılmaz bir tadla acırdı. Sonra saçlarını kavrayan parmaklar gevşer, ölür, iki yumuşak cansız el terli boynundan kayar, sırtının üzerinde durur, ak çarşafın üzerine düşüverirdi güçsüzce.

«Sana bir şeyler getirdik. Küçük tahta bavulunu almadılar, fileye doldurduk içindekileri. Fileyi kapıda bıraktık, bir kâğıda adını yazdık, üzerine iliştirdik. 'Veririz.' dediler. Yoğurt süzdüm sana, çok seversin. Birkaç kat çamaşır getirdim. Birkaç paket sigara.»

Anlamadan, biraz da ezilerek bakıyordu karısına.

«Ben de bir sepet sebze bıraktım kapıya.»

Babasının aklaşmış bir tutam kaşının örttüğü çipil kırmızı gözlerine döndü.

«Sepettekiler bozulmadan verseler de taze taze yesen.»

Belirgin bir sevinç vardı derine kaçmış bu çipil gözlerde.

«Evin önüne bir şeyler ekmiştim. Biraz soğan, iki karık domates, biraz biber.»

«Babamı görme,» dedi kadın. «Yumruk gibi yetiştirdiği domatesler, şöyle şöyle.»

'Şöyle şöyle' derken kadının ileriye çıkan dudaklarına uzanıp parmak uçlarıyla dokunmak, hafifçe öpmek isteğiyle doldu içi, yüzüyle sokuldu cama, elinde olmadan kendi dudaklarının da uzandığını bildi, utandı, geri çekildi. Karısının da gözlerinde aynı utanma, geri çekilme duygusunun gezindiğini gördü. Yüzünün kızardığını anladı adam.

«İşine son verdiler İsa.»

Dizkapaklarına bir kamaşma iniverdi.

«Mecit ustanın dediğine göre ödenek de alamayacakmışsın.»

Dünyanın döndüğünü, alabildiğine döndüğünü görüverdi adam.

«Fabrikadaki arkadaşların aralarında para toplamışlar. Mecit usta getirdi bıraktı. Biz de sana getirdik. Yüz elli lira. Fabrikadaki arkadaşların selâmı varmış. Hepsi ayrı ayrı selâm söylemişler. Öyle dedi Mecit usta. 'Şimdilik bu kadar oldu, aybaşında yine toplayacağız,' dedi Mecit usta.»

«İstemem!»

Sesinin yüksekliğinden kendi de ürktü İsa. Yere yıkılıp ayak parmaklarından biriyle cinsel organına bağladıkları çıplak bakır tellerden etine sap-

lanan elektrik akımı beynine çarptığı zaman da böyle yüksek sesle bağırdığı geldi aklına, kasıkları uyuştu. Birden arkasındaki kapının gıcırtıyla açıldığını duydu, döndü; saçları boyalı gardiyandı.

«Ne bağırıyorsun?»

Gözlerini kaçırdı.

«Kısa kes,» dedi gardiyan. «On dakikan kaldı.»

Kapandı kapı yine gıcırtıyla.

«Mecit usta dedi ki—, şey dedi—. Avans almışsın fabrikadan. Öyle dedi Mecit usta. İki yüz elli lira. Bu parayı ödesin demişler Mecit ustaya.»

«Bok yemişler. Yalan!»

Sesi ölçüsüzdü yine. Arkasındaki kapının yine gıcırtıyla açılıp gardiyanın içeri girmesini bekledi ürperen ensesiyle. Gelen olmadı.

«Kızma oğlum.»

«Üzme tatlı canını İsa, onu da öderiz. Babamın avluya diktiği sebzeler—. Dikiş de dikiyorum. Elimden gelir, bilirsin. Allah herkesin rızkını—.»

«Ah o Allah yok mu, o Allah—.»

«Sus İsa.»

Sustu İsa.

«Çok sordular. Kimler gelir gidermiş evimize? Toplantı ne yapılır mıymış? Ben de 'ne toplantısı yapılacakmış evimizde,' dedim, 'düğün salonu mu burası; kuş gözü kadar evde toplantı mı yapılırmış hiç,' dedim. İyi demiş miyim İsa? Fabrikadaki işçilerin kafasını bozan senmişsin. Eve getirirmişsin onları, sendikanın bütün gizli toplantılarını bizim evde yaparmışsın. Ha bir de dediler ki, 'kocan son zamanlarda bol para harcar mıydı?' dediler. Daha böyle yığınla soru sordular. Doğru söylemezsem kötü ederlermiş. Basılı birtakım kâğıtların varmış sözde, onları gizlediğin yeri söylemezsem—. 'Çok

mu kitap okurdu kocan?' dediler. 'Çok kitap okurdu,' dedim. Okurdun İsa'm, ne güzel okurdun. Görsen, yatağımızı, yastığımızı didik didik edip tiftiğini yığdılar odanın ortasına. En çok da sandığın içinde duran kitaplarını bulunca deliye döndüler. Hepsini alıp götürdüler. 'Almayın, bırakın,' dedim, dinlemediler. Hiç kitabın kalmadı. Ne vardı İsa o kitaplarda, ha? Onları o kadar kızdıracak neler vardı o güzelim kitaplarda?»

'Önceleri esnerdi karısı onu dinlerken, ama alışıvermişti sonunda. Dikişlerini alır, gelir, yatağın ucuna oturur, onun ağır ağır, açıklayarak okuduğu kitapları dinlerdi çocukça bir açlıkla. Hele Gorki'nin 'Ana' adlı romanını, elindeki dikişleri bir yana atıp, dizinin dibine oturmuş, elleriyle dizlerine sarılıp, çocuksu bir merakla üç gece ağlayarak dinlemişti. Ana'yı okuyup bitirdiğinde sabahı bulmuşlardı. Perdeyi açtığında serin bir sabah mavisiyle boyanmıştı cam. O gün hiç uyumadan gitmişti fabrikaya...'

«Seni aldıklarında doğruca buraya mı getirdiler?»

Adam güçlükle sıyırdı kendini camdaki serin sabah mavisinden.

«Bileklerine ne oldu İsa?»

Birden iki elinin de cama dayalı olduğunu gördü adam. Taş gibi sıkılıydı yumrukları.

«Ne yaptılar güzel bileklerine İsa'm?»

Gölgeli gözlerinde meraklı, ama hınç dolu bir alaca karanlık vardı karısının.

Doğruldu yerinde İsa, dayanılmaz bir acıyla. Ellerini kirli camın yukarılarına kadar uzattı. Bilekleri kurumuş yaraların kabuklarıyla yarık yarıktı, mordu,

kalındı. Gözlerinin ta içine baktı karısının. Kadının gözleri bileklerindeydi. Acıdı bilekleri adamın.

«Mektuplarımız eline geçmemiş olmalı,» dedi baba. «Hiç haber alamadık senden.»

«Avukat—?» dedi kadın, gözlerini kocasının bileklerinden ayırmadan.

«Kurt nasıl?» dedi adam.

Birden köpeğini özlemişti.

«Kurt öldü,» dedi baba.

«Baba!» dedi kadın, gözlerini kocasının bileklerinden kurtararak.

Cama adamakıllı yapışmıştı adam. Gözlerini arandı karısının. Kadın gözlerini kaçırdı. Baba şaşkındı.

«Öldü mü?»

Kadın, gözlerini kaldırmadan başıyla evetlemek zorunda kaldı sonunda.

«Bir ay oldu Kurt öleli. Bir sabah ölüsünü bulduk avluda.»

Göğüs geçirdi İsa. Kocaman, onulmaz bir sıkıntı 'hoh' oldu çıktı ağzından.

«Sen gideli beri iyi değildi Kurt.»

Kurt kocaman dilini uzatıp bileklerini yaladı sanki adamın.

«Seni götürdüler, günlerce ne yedi ne içti hayvan.»

Kurt, adamın ayaklarına çenesini uzatıp koydu sanki.

«Dönüp bakmadı bile önüne koyduğumuz yiyeceklere.»

Kurt önce arkaüstü yattı toprağın üzerine, bir sağa döndü, bir sola; 'Kurt,' dedi adam, Kurt yıldıradı, ok gibi uçtu gitti toprak yoldan sanki.

«İlk günler zorla da olsa bir şeyler yediriyorduk, ama senden umudunu kesince—. Avluda yere uzanıyor, başını ayaklarının üzerine yapıştırıyor, gözlerini kapıya dikip öylece bekliyordu. Hep dönmeni bekledi. Dönersin diye umdu hep. Gece olunca umudunu kesiyor, sabaha kadar vınlayıp duruyordu; çocuk gibi. Görecektin İsa. Böyle hayvan görmedim ben. İnsan gibiydi. Hep seni bekledi, dönersin diye bekledi.»

«Yaşlıydı,» dedi baba.

«Süt aldım komşulardan, koydum önüne, başını çevirip de bakmadı bile. Gidip yoğurt aldım pazardan, ayran yaptım. Ağzını tutup zorla içirmeye çalıştık. Kustu. Yemyeşil bir su çıktı ağzından. Ayranı da içiremedik. Ertesi sabah da—. Gözleri kapıdaydı ölüsünün bile. Seni beklerken—.»

«Yaşlanmıştı,» dedi baba.

Kirli cam bölmenin ardındakiler, yağmur vuran bir camın ötesinde kalmış gibiydiler, eğri büğrüydiler.

«Avludaki dut ağacının dibine gömdük, köşeye.»

Çene kemiğini örten deri kıpır kıpırdı; alabildiğine seyirmeye başladı. Derken bütün yüzüne atladı bu seyirme. Yüzü aldı başını gitti. Yüzünü tutamıyordu İsa.

«Kurt,» diyebildi.

Fışkırdı gözleri. Var gücüyle ısırdı dudaklarını. Dişleri oturdu çatlamış kuru dudaklarına. Tutamıyordu, gizleyemiyordu yüzünü artık. Hıçkırdı. Avuçlarıyla kaçırmaya çalıştı yüzünü ötekilerden. Kat kat açılıyordu içi.

«İsa. İsa bir köpek için—. Bunca sıkıntının içinde—.»

Kopuk kopuk sesler çıktı göğsünden.

«İsa.»

Burnundan boşaldı bu kez.

«Oğlum.»

«Ağlama İsa.»

Büyük büyük soludu.

«Çok severdin Kurt'u.»

«Çok.»

«Çocuğun gibiydi o senin.»

«Çocuğumdu.»

«İsa, ağlama İsa. Ağlama adamım. Ölenle ölünmez.»

«Tuh be.»

«İsa.»

«Gidin artık.»

Ardındaki kapının gıcırtıyla açıldığını duyamadı bile. Omuzuna dokunan elle irkildi. Dönmedi.

«Vakit tamam.»

Her şey öylesine kesindi ki.

Başını salladı hıçkırarak.

«Hadi bakalım. Kalk.»

İki kolundan çekildiğini bildi. Ellerini yüzünden güçlükle koparddılar. Yüzünü göstermemek için başını göğsüne kapattı, katıldı.

Kaldırdılar.

Kapıya çektiler.

Kadınla yaşlı baba, son bir kez daha görebilmek umuduyla cama yapışmışlar, onun sürüklenerek götürülüşüne bakıyorlardı yaşlı gözlerle. Kadın, kocasının omuzlanıp kapıdan güçlükle çıkarılırken, basık ayakkabılarının içinde yaralı, şiş, kabuk bağlamış ayak bileklerini de gördü, büyümüş topuklarını da. Hıçkırdı, ama kimse duymadı sesini. Kapı kapanıncaya kadar öylece kaldılar kirli camın ardında. Uzak-

laşan haykırışlarını dinlediler kıpırdamadan. Kurt'un ulumasını dinler gibiydiler. Kurt'tu uluyan uzaklarda, ölmeden önce. Başlarını umutsuzca, cama dayalı ellerinin üzerine koydular, kaldılar. Kapalıydı kapı cam bölmenin ötesinde.

Kurt uluyordu.

Temmuz 1971

GÜVERCİN

Soluk soluğaydı. Kulağını demir kapıya yanaştırdı, dinledi. Hiç bir kıpırtı yoktu dışarıda. Ter içinde kalmıştı. Nicedir avuçlarında sıktığı yuvarlanmış kâğıt parçacığının terden ıslanıp yumuşadığını bildi. Yavaşça doğrulup demir kapının ortasındaki dört köşe deliğe uzandı, baktı: Kimseler yoktu dışarıda. Görebildiği: ilerideki taş merdivenin başladığı yerdeki alacakaranlıktı. Taş basamaklar, her zamanki gibi aşağılara, bilinmez koyuluklara iniyor olmalıydı. Kapının deliğinden çekildi. Görülüp görülmediğini anlamak için bekledi. Yüreği avuçlarında atıyordu. Bir titreme geçti içinden. Yırtmamaya çalışarak özenle açmaya başladı kâğıdın yumuşak katlarını. Hamurlaşmış kâğıt, bir bez parçası gibi hışırtısız açılıverdi parmakları arasında. Mavi çizgili bir okul defterinden koparılmıştı; kurşunkalemle, büyük harflerle yazılmış iki satır yazı vardı üzerinde. İçi titreyerek okudu. İnanamadı. Dünyadan, doğadan gelen ilk sesti. Dudaklarına götürdü mavi çizgili kâğıdı, öptü. Kaşlarında biri-

ken ter bir yol bulup indi, kâğıtla buluştu dudaklarında, emilip yok oldu. Mavi çizgiler daha da koyulaştı. Bir daha okudu. Sanki ilk kez okuyordu yine. İki satırcık yazı vardı kâğıtta. Saydı: Yedi sözcüktü hepsi. Bütün harfleri saydı: Dünyadan gelen ilk haberle yüklü tam kırk sekiz harf.

Bildik bir patırtıyla irkildi. Hamurlaşmış kâğıdı avucunda yuvarlayıverdi. Güvercinlerdi. İki mor gölgenin, tepesindeki kirli cam tavanda dönendiğini gördü. Küçük çatal ayakların ötesinde bulanık mor gölgelerdi; aylardır bıkmadan izlediği güvercin görüntüleri. Gölgelerden biri havalandı biraz, hemen indi öbür çatal ayakların yanıbaşına. Toparlacıktılar. Sevgi dolu erkeksi gurultularla dönendi eşinin yanında erkek güvercinin çatal ayakları, mor gölgesi. Gözlerine gülümseme indi.

Bir keresinde uyuyordu yine tahta sekinin üzerinde. Avucunda gizlediği bu kâğıdın içeri atıldığı demir parmaklıklı küçük pencereden bir güvercin girmişti odaya. Ürpererek fırlamıştı yattığı yerden. Gün sona ermemişti daha. Kentin bir sürü pisliğinin lekeleyip ağırlaştırdığı kirli cam tavanda tıpırtılarla başlayacak ince bir yağmurun az öncesiydi. Bulanık kirli camın ötesinde puslu bir gün vardı. Etli kanatlarıyla başının üstünden geçip karşı duvara çarpan, duvarın dibine düşen bir güvercindi. İlk sersemliğinden sıyrılınca bu kez de karşı duvara vurmuştu kendini. Kaldığı bu odacığa giren, kendisine hiç bir kötülüğü dokunmayacak olan bu ilk canlıyı sevinçle gözlemişti. Onu ürkütmemek için, ayakucuna toplanmış güve yeniği beyliğini yavaşça üstüne çekip tahtaların üzerine, köşeye büzülüvermiş, kıpır-

damadan kuşun çırpınışlarının dinmesini beklemişti. Kirli duvarlara etli patırtılarla vuruyordu güvercin. Düz duvara tutunmaya çalışıyor, aşağılara kayınca yeni bir umutla havalanıp karşı duvara çarpıyor, yine düşüyordu yere. Bir ara güçlü sivri kanatlarıyla, cam tavanla iki duvarın birleştiği köşede nasılsa durabilmiş, geçici bir denge sağlamıştı orada. Korku dolu kırmızı cam gözleriyle şaşkın şaşkın bakmıştı ona tepeden. Parlak, dolgun göğsü inip inip kalkıyordu. Barındığı o köşede çok az durabilmişti; kanatları yorulunca düşmemek için yeniden karşı duvara atmıştı kendini. Duvara çok hızlı vurmuş, çırpınarak yere düşmüş, kalakalmıştı öylece. Bir kanadı açık kalmıştı. Kırmızı gözleriyle acı içinde çevresini gözlemişti. İnce bir perdecik ara sıra bu kırmızı cam gözlerin önünden geçip gidiyordu. Kalkıp iniyordu bu perdecik, ama kırmızı gözlerdeki umut hiç bitmiyordu. Yeni bir umutla yine havalanıvermiş, yine duvarlara çarpmaya başlamıştı kendini. Bir ara pencerenin demir parmaklığına konmayı başarınca, adamın içini sarıveren sevinç, çok geçmeden yerini bir hüzünle değiştirivermişti. Birden onun çekip gideceğini gönlünden geçirip yalnızlık çeker gibi olmuştu. Bu kez umut, güvercinin yüreğinden çıkmış, adamın yüreğine çöreklenmişti. Güvercinin çekip gitmemesinden yanaydı bu umut. Yatışmıştı güvercin; göğsünün inip kalkışlarından belliydi. Ne de olsa ayaklarıyla tutunacak bir yer bulmuştu orada. Gitmiyordu. Sanki kurtuluşunun tadını çıkarıyor, uçup gidişini geciktiriyordu. Dinlendiriyordu kendini bir bakıma. Ta ki odacığın demir kapısı şakırtılarla açılıp içeri giren görevlinin ürkünçlüğü görünene kadar. Ürkünce de uçmuştu. Akıl edip kendini parmaklığın dışına atacağına yine içeriye fırlamıştı şaşkınlıkla.

Karşı duvara olanca hızıyla çarpıp adamakıllı sersemlemiş, yere, görevlinin ayakları dibine düşmüş, sonra da iki hoyrat elin gövdesine sarılışını önleyememişti. Etli kalın kanatlarını çırparak gövdesine sarılan yabanıl pençelerden kurtulmaya çalışmış ama başaramamıştı. Uzaklaşan ayak sesleri, dost bir canlıyı, tutuklu bir güvercini de alıp bilinmez bir karanlığa götürmüştü. Fırlayıp kapıya tutunmuştu adam. Kapının küçük deliğinden en son görebildiği, bir karanlığa inen taş merdivenin başında, görevlinin sevinç dolu hantal kıçıydı. Oracığa, kapının dibine çöküvermişti. Sonra yerlerde güvercinin dağılmış tüylerini görmüş, bir bir toplamıştı. Uçlarına doğru açılıp grileşen mor tüycüklerdi. Nereye, niçin götürüldüğü bilinmeyen bir canlının ardında bıraktığı son belirtilerdi. Avucuna doldurduğu tüyleri bir anıyı canlı tutmak ister gibi saklamak istemişti. Elinin teriyle ıslanıp ezilmişti tüyler, birbirine yapışmış, küçülmüş, koyu mor bir topakçık olmuştu. Tıpkı şimdi avucunda gizlediği kâğıtçık gibi. Tam o sırada bir yığın pisliğin birikip gölgelediği tepedeki kirli cam tavanda yağmurun pıtırtıları başlamıştı.

Ayak sesiydi duyduğu. Kendini sekinin üzerine attı. Kâğıdı kavrayan elini başının altına gizledi. Sesler yaklaşıyordu. Soluğunu tuttu. Tepesindeki kirli, boz cam tavanda tek güvercin yoktu. Ayak sesleri kapının az ötesinde durdu, bir şeyler söyledi biri, bir anahtar şangırtısı duyuldu, ama açılmadı kapı. Mırıltılarla uzaklaştılar. İçi biraz yatıştı. Yanına kaymış beyliği üstüne çekti. Sırtı tanıyordu altındaki sekinin tahtalarını. Üç adam boyu yükseklikteki kirli cam tavanın ötesinde yağmurlu bir günün sonu vardı. Az sonra serin akşam üstülerden biri daha

başlayacaktı dışarıda. İnsanlar yine bıraktığı gibi olmalıydılar. İnsanlar gerçekten bıraktığı gibi miydiler? Güneşin, akşam üstülerin, sokakların, denizin tadını çıkarıyorlar mıydı? Oysa bu daracık, yüksek tavanlı, tavanı iyi ki cam olan odacıkta akşam üstüler yüklü bir hüzünle geliyordu, geliyor ve yapayalnız koyuyordu insanı.

Bir insanın güçlükle sığabildiği, adının 'tabutluk' olduğunu çok sonraları öğrendiği, ama bir tabut kadar bile içine rahatça uzanılamayan daracık dört duvar arasında günlerce kalmıştı. Yalnız ayakta durulabilen, ancak bir insan gövdesi genişliğinde, tepede, yüksekte belki beş yüz mumluk bir ampulün gece gündüz aralıksız yandığı, gözleri yakan, beyni buruşturan amansız bir aydınlıkta, insanın boyuna çömelmek, ayaklarını şöyle birazcık olsun uzatabilmek için geberircesine özlem duyduğu küçücük bir işkence odasında günlerce kalmıştı. Kaç gün sonra olduğunu bilmiyordu, bir gün kapı açılmış, onu o daracık odacığın dibine çöküp kalmış bir tortu gibi, atılıp kalmış boş bir çuval gibi bulmuşlardı. Omuzlayıp bir odaya sürüklemişlerdi. Asık yüzlü birtakım adamlar sorular sormuşlar, bu sorulardan pek bir şey anlamadığı için olacak, tokatlar, yumruklar atmışlardı ağzına, gözüne; tekmeler inmişti bacak aralarına, karnına, dizlerine. Vuranların düşündüğünden daha az acı duymuştu orada. Kulaklarında yapışıp kalan, sonradan düşündükçe ona en çok acı veren, kalın kaşlı adamın bir sözü olmuştu: Adam boyuna kolundaki saatine bakıyor, soruyor, soruyordu. Sonunda fırlayıp saçlarına yapışmış,

«Çabuk söyle ulan söyleyeceksen,» demişti, «gemiyi kaçıracağım.»

Böyle demişti o kalın kaşlı adam. Sonra da karşıya geçecek gemiye yetişmek için şapkasını alıp hızla odadan çıkarken verdiği buyruğa uyularak yere yıkılıp falakaya çekilmişti.

Gözlerini açtığında kendini bu cam tavanlı odacığın tahta sekisi üzerinde sızılı şiş tabanlarıyla bulmuştu. Ağzında iki dişi eksikti. Gömleğinde kuru kan lekeleri vardı. Sırtı, sekinin aralıklı kalın tahtalarını tepkiyle karşılamıştı. Günler geçtikçe ısınmıştı buraya. Sekiyi örten kaba tahtaların boşlukları, çıkıntıları sırtında yer etmiş, günler geçtikçe güç de olsa sırtıyla tahta seki arasında bir alışkanlık, uzlaşma doğmuştu. Dilediği gibi uzanabiliyor, üç adam boyu yükseklikteki kirli cam tavanda birikip kalmış pislikleri, güvercinlerin mor gölgelerini görüyor, onların sevişmelerini izliyordu. Gün boyu dama kalkıp konan güvercinleri saydığı da oluyordu. Ne kadar çoktular. Üstelik sabahlar, gün ortaları, akşam üstüler vardı burada, kirli boz tavanda. Yüzlerce mumluk ampul yoktu tepesinde. Gündüzler gecelerden kolayca ayrılabiliyordu.

Doğruldu sekide kalktı. Yerde, köşede duran pembe plastik kovadan su içti. Ilıktı su. Öğleyin aralanan kapıdan yere bırakılan kaptaki bulanık çorbanın tuzunu unutamamıştı. Yürüdü. Günlük voltalarından birine başladı. Adımları odanın daracıklığına alışmıştı. Üç adımda bitiyordu iki duvar arası. Yürüdükçe, ılık suyla doldurduğu midesinde suyun çalkantısını duyuyordu. Üç adımlarla yürüdü, döndü, yürüdü, döndü, yürüdü.

Önce bir küçük sürtünme duymuştu. Bakınca

da demir parmaklıklı pencereden içeri sarkıtılmış ince bir ipin ucuna bağlı, sallanmakta olan küçük kâğıt parçacığını görmüştü. Öylece kalakalmış, sanki bir kurtuluş belirtisiymiş gibi soluk soluğa onun sallanışını gözlemişti bir süre. Kaç katlı olduğunu bilemediği bu yapının en üst katındaki bu odacığa bu ipin nereden, nasıl savrulup uzatılabildiğini düşünüp bulmaya çalışmış ama çıkamamıştı işin içinden. Sonra sekiden inip kapıya yaklaşmış, delikten dışarısını gözlemiş, seslere kulak vermiş, görülme belirtisi olmadığına inanınca, ipin ucunda sallanan kâğıda yetişmek için zıplamıştı. Önce yakalayamamıştı ipi, sonra sekinin üzerine çıkıp olanca gücüyle ipe doğru atlamıştı. Yere düşerken ip kopmuş, kâğıt topçuk elinde kalmıştı. İlk işi yine kapıya yaklaşıp dışarıya kulak vermek olmuştu.

Birden fırladı. Başının üstünden geçen karaltıyla büzülüp küçülüverdi olduğu yerde. Anlayınca açtı gözlerini, çarpıntısını dindirecek derin bir soluk aldı sevinçle. Yolunu şaşırıp içeri düşmüş bir güvercindi yine. Duvarlara çarpıp duruyordu kendini. İçeri düşen ikinci güvercindi bu. Daha tedirgin, daha umutsuz bir güvercin. Kendini duvardan duvara vuruyordu. Etli, dolgun bir sesle çarpıyor, düşüyor, hemen havalanıp yine duvarları aşma çabasına girişiyordu amansızca. Bir ara başının üstünden geçti rüzgârı, yanındaki duvara olanca hızıyla çarptı, beyliğin üzerine düştü, kalakaldı. Uzandı, yavaşça avuçlarına aldı güvercini. Sıcacıktı. Tıkır tıkır atıyordu yüreciği. Şaşkın gözlerle bakıştılar. Yumuşacık küçük gagasında perdeden kapakçıkların kıpırtısı vardı. Gözleri yusyuvarlaktı, korku doluydu, acılıydı. Eğilip gagasından öptü. Toparlak, kıpırtılı ba-

şını kaçırdı kuş, titredi. Yükselen ince bir perdecik, kırmızı parlak gözlerini örtünce korktu adam.

«Aç güzel gözlerini kuşum, korkma.»

Perdecik indi gözlerinden, kırmızı kırmızı baktı güvercin.

«Korkuyorsun. Daha çok yenisin burada. Şaşkınsın. Ben aylardır buradayım. Hem bir başımayım.»

Birden aklına geldi, yekindi, bir şeyler arandı; kâğıt topçuğu yerde, ayaklarının dibinde buldu.

«Bak,» dedi. «Bunu görüyor musun, bu kâğıdı; dostlardan geldi.»

Bir eliyle açtı kâğıdı.

«Bak neler yazmış dostlar, okuyum mu, istermisin? Bak okuyum da dinle.»

Ağzını güvercinin başına yaklaştırdı, çok yavaş bir sesle okudu kâğıtta yazılanları.

Anahtarın, kilidin içinde dönüşünü geç duydu. Kâğıdı hızla yuvarlayıp ağzına tıktı. Kapı açılıp içeri girdiklerinde boğazı acımış, gözlerine yaş inmişti. Kuş ürkerek, beliren bir dirlikle çırpındı. Kaçırmaktan korkarak sarıldı kuşun gövdesine sıkıca. Sıcacıktı. Kanatlarını boşlukta dolu dolu çırptı. Elleri yandı kuşun kanat vuruşlarından. Kansız yüzleri, zorba bakışlarıyla durdular karşısında. Sekinin köşesine büzüldü. Kuş bir kanadını kurtardı, çırptı. Adam yakaladı boşlukta çırpınan kanadı.

«Kiminle konuşuyordun?»

Ürperdi adam bu tüylü, çizgili sesten. Bakıştılar. Yüzünden bir gülümseme geçti.

«Güvercinle,» dedi.

Kuş, bacaklarını kullanarak ileri geri kaymaya çalışıyordu adamın avuçlarında.

«Ver onu,» dediler.

Güvercini göğsüne bastırdı. Sıktı. Canının içine gömdü sanki.

«Vermem!»

Bağırmıştı. Ayağa kalktı sekinin üzerinde.

«Vermem size güvercini!»

Bunu derken iki eliyle sıkı sıkı kavradığı güvercini öne doğru uzatmıştı. Duvarın üstündeki demir parmaklıklı pencereye fırlattı elindekini. Parmaklık demirine çarptı ama bu kez içeriye değil, dışarıya, yüksek yapının bu en üstündeki kattan parmaklığın ötesine, bilinmez bir aydınlığa düştü gitti ölü güvercin.

Nisan 1972

SIĞIRCIKLAR

BİR

Her şeye çocuksu gözlerle bakmayı daha unutmamış, seyrek saçları dibinden kesilmiş genç adam, yüzünü karartan on günlük sakalıyla tek kişilik hücresinde uzanmış yatıyordu. Tepesinde gece gündüz yanık duran yirmi beşlik cılız ampulün titrek teli bakır parlaklığındaydı. Yatağının başucundaki kirli ıslak duvarın tepesinde bırakılmış el kadar hava deliğinden içeri süzülen gün ışığı, ayakucundaki duvarla hücre kapısının birleştiği yerde küçük aydınlık bir leke bırakıyordu. On gündür bu yarı karanlık odacıkta neyi beklediğini, niye beklediğini bilmeden bekliyordu. Yalnızca helâya gitmek için kapısını açıyorlardı. Çok sıkışıncaya kadar bekliyor, hücresinin kapısını tıklatıp görevlilere haber veriyor, onlar da gönülleri isterse söylene söylene gelip kapısını açıyor, hücresinin tam karşısındaki helâya geçmesine izin veriyorlardı. Kapısının dışına çıkınca sağına soluna bakması kesinlikle yasaktı.

Yemekler bile hücre kapısının deliğinden veriliyordu. Deliğin dik demir çubukları arasından önce bir parça ekmek, sonra bir kaşıkla birlikte, tutunca ele yağları bulaşan bir maden tabak, yan çevrilerek, diklemesine içeri uzatılıyor, sonra bu delikteki iki demir çubuk arasından içeri sokulabilecek büyüklükte yapılmış kara bir kepçeyle yemek boşaltılıyordu tabağına. Verilen yemekleri yiyememişti ilk günler. Boşalmamış tabağını dışarı vermek de güç olmuştu. Görevlilerin kaldırıp dışarıdan kapı deliğine yanaştırdıkları büyücek yemek kabına tabağındaki artık yemeği kaşık kaşık boşaltmak zorunda kalmıştı. Azarlanmıştı. Bu yüzden çoğunlukla getirilen yemeği almamış, geri çevirmişti. Böylece helâya gidişlerini de oldukça azaltmıştı.

Hücresi bir yatak boyundaydı. Kapısı içeri doğru açılıyordu. Kapının açılabileceği genişlikte bir boşluk kalıyordu yatağının önünde. Yatağına kaçamak uzanamadığı saatlerde bir yatak boyunda, kapı genişliğindeki bu beton boşlukta yürüyordu. İki adımda bir dönmek zorunda kalışı yüzünden geceleri yatınca dizkapaklarının sızladığını duyar olmuştu.

Ama iki gün önce ilk kez hücresinden dışarı çıkarılmış, sağına soluna bakmaması, başını işinden kaldırdığı görülürse kafasının patlatılacağı belirtilerek eline tutuşturulan sapı gevşek çamur gibi bir çuval eskisiyle günün ilk saatlerinde koridoru paspaslama görevi ona verilmişti. Uzun bir koridordu. Islak paspası koridor boyunca bastırarak ileri geri sürüklerken, başını kaldırmadan da olsa, yan yana sıralanmış bir dizi odacıklar görmüştü. Hepsinde kapatılmış birileri var gibiydi. Kapıların önlerini paspaslarken içeriden öksürük sesleri, ayak sesleri duy-

muştu. Koridorun temizliği bitince, kendi hücresinin tam karşısındaki helâyı da uzun uzun yıkatmışlardı ona. Sevmişti bu işi, isteseler her gün yapabilirdi. Helânın musluğunda elini yüzünü yıkayabilmiş, musluğun altına başını sokabilmiş, serinlemişti.

Yan yana dizili odacıklarda yürüyenlerin derinden gelen ayak sesleri değişik uzaklıklardan değişik anlamlar getiriyordu. Kimi terliğini ya da terlik gibi kullandığı ayakkabısını sürüyerek yenik düşmüş bir tavırla ya da her şeyi kabullenmiş bir alışkanlık içinde ağır, küçük, üşengen adımlarla zamanın yayılmış, kımıltısız uzantısına bezgince ayak uyduruyor; kimi de kapatılmış yabanıl bir hayvan gibi sabırsız, kurtuluş yolu ararcasına, sinirli, delirgin, sert, hırçın, öcalıcı adımlarla zamana karşı koymaya çalışıyordu. Ama sonuç birdi: Daracık odacıklara kapatılmıştı hepsi de, bekliyorlardı, yürüyorlardı, değişik tonlarda öksürüyorlardı.

Arada bir kapılardan biri içeriden tıklatılıyor, açılan kapanan kapıların sesleri boş koridorda yankılanıyordu. Sağına soluna bakmadan başı öne eğik bir ayak sesi helâya gidiyor, helâdan dönüyordu odacığına. Görevliler söylenip duruyor, ara sıra da hiç bir ayak sesinin, kapı gürültüsünün, öksürüğün bile olmadığı çok kısa sessizlik anları oluyordu. Bir ürpertiyi de birlikte getiriyordu her sessizlik. Çoğu kere bu kısa süren sessizlik anlarını görevlilerin koridorun dibinden gelen anlaşılmaz konuşmaları bozuyordu. Kalın bacakları yamulmuş, kağşamış, boyaları kel kel dökülmüş, tahtadan, küçük, kaba bir masaları vardı görevlilerin. Paspasla yerleri sildikleri gün yakından görmüştü: İki de küçük tahta tabure duruyordu masanın bacakları arasında. Yerleri silerken

masayı da, tabureleri de yana çekmiş sonra yine yerli yerine koymuştu. Masanın üzerinde yuvarlak, küçük, eski bir elektrik ocağıyla mavi olduğu anlaşılan küçük bir çaydanlık, üç tane donuk çay bardağı, bir avuç kadar kesmeşeker, bir kutu da ucuz çay vardı. Bir de tenekeden, kapkara, ilkel bir küllük. Koridor boyunca tok, hantal, iri ayak sesleriyle odacıkların kapı deliklerinden içeri göz atarak dolaşmadıkları zamanlarda görevliler o köşede, o masa dolaylarında çene çalarlardı, çay içerlerdi, bir şeyler yerlerdi.

İşte yine bardaklarda çıngırdayan kaşık seslerinden çay içtikleri anlaşılıyordu. Kafasında bir çay tadı gezdirdi. On gündür bir bardak sıcak çay girmemişti karnına. İlk üç gün sigarasızlık başına vurmuştu. Günler çok ağır da olsa birbiri ardından devrilip geçtikçe sigarasızlığa da dayanır olmuştu. Sigarayla birlikte her şey yasaktı. Zaman bir türlü geçmiyordu. Oyalanacak hiç bir şey yoktu. Bir başına sessizce, bir sinek gibi amaçsız, yatağının önündeki daracık alanda, kapıyla karşı duvar arasında, iki adımda bir dönmek zorunda kalarak dolaşıyordu. Gönlüne, kafasına doluşanlar onu yoruyordu, eskitiyordu. Duygulanmamak gerektiğini geç de olsa anlamıştı. Bu dört duvar arasında en büyük düşmanının duygu olduğunu çok iyi biliyordu artık; ama onsuz, duygusuz kalmayı başaramamıştı daha.

İKİ

Koca çınarlardan yağmur taneleri gibi çiseleyen kuş pislikleri incecik şıpırtılarla kaldırımı noktalıyordu. Bu küçük sulu noktacıkların şıpırtılarını caddenin uğultusundan ayırdedenler, başlarını kaldırıp dallardaki kuş yığınlarını görünce yollarını değiştirip pislik çisentisinden kendilerini kurtarıyorlardı. Büyük kentin akşam kargaşası içinde durumu değerlendiremeyenler çoğunluktaydı. Ancak evlerine gidince üstlerinden çıkardıkları giysilerine bulaşan alacalı lekeleri görüp geçici bir kızgınlığa kapılanlar oluyordu. Ama tepesinde, yüzünde patlayan ıslak, sıcak, akıntılı, ilk anda tükürülmüş duygusu veren küçük lekeyle irkilenlerse o noktaya ister istemez götürdükleri ellerine bulaşan pisliği görüp durumu kavrayınca ağaçların altından, o çisentili, yağışlı alandan kaçıp uzaklaşmaya çalışıyor; kendine gülündüğü düşüncesini içinden atamadan, mendiliyle bulaşığı temizlemeye çalışıyor, söylenerek çevresine, ağaçların tepesinden yayılan cayırtıya bakıyorlardı.

Yanındaki yüksek yapılarla yarışırcasına yükselmiş ama başa çıkamayacağını anlayıp bu yarışı çoktan bırakmış yaşlı çınar ağaçlarını sığırcıklar sarmıştı. Önceleri serçelerin sığınağıydı bu ağaçlar, çisentileri de azdı. Önce küçük sığırcık toplulukları gelip onların yanına sığınmış, sonra umulmadık bir hızla çoğalarak serçelerin yerini almışlardı. Pek serçe görülmüyordu artık dallarda. Dallar silme sığırcıkla yüklüydü. En ince dallarında bile tek kuşluk yer kalmamış gibiydi. Dallar esneyebildiğince sarkmıştı. Yeni bir sığırcığın çırpınıp konuşu, bir başkasının düşmemek için sıkıştığı yerden kopup havalanışıyla inip inip kalkıyordu dallar. Bütün bir dalaki sığırcıkların birlikte dengelerini yitirdikleri de oluyordu. Yükünden sıyrılan koca dal, kendi doğrultusunu arayıp bulmak için yükselirken boşluktaki kuşların yeni saldırısına uğruyor, üzerini sarıveren didişmeli, çırpınışlı sığırcıklarla birlikte yine olanca yükünü alıp ağırlaşıyor, sarkıyordu. Ağaçlar kırçıl, parlak kara, topacık sığırcıklarla giydirilmiş gibi oluyordu günün bitmek üzere olduğu bu saatlerde. Ağaçta yer bulamayanlar, yüksek yapıların ötelerinden bulutlar gibi aralıksız akıp gelen başka sığırcıklarla birlikte, çınarların dallarına sürünüp geçen elektrik tellerine karanlık fincanlar gibi yan yana diziliyor, telleri kalınlaştırıyorlardı. Yerleşme uzun sürüyordu. Sonunda her kuş, yanında sığınıp geceyi geçireceği bir dost topluluğu buluyordu. Yerleşenler, tüylerini kabartıp daha da topacıklaşıyor, günün soluklaşan aydınlığı içinde cıkırtılarla ötüşerek kentin az sonra başlayacak ışıklı gecesine hazırlıyorlardı kendilerini. Kuşların tek tek çıkardığı aralıksız cıkırtılar, anacaddenin bütün uğultusunu bastıran, yakından kulakları yırtan tiz bir cayırtıya dönüşüyordu.

Aylak dolaşan kalabalığa boşalan bir sinemanın da kalabalığı karışınca kaldırım, kıpırtılı bir insan denizine döndü. Son uydurma haberleri bağıran gazeteci çocuklar seslerine daha bir dirilik katarak ellerinde kalan büyük puntolu son akşam gazetelerini de tüketmeye çalıştılar. Onların bu çabaları da yaşlı çınarlardan gelişip yayılan tiz cayırtıyı bastırmaya yetmedi.

Ağaçların arkasında yer alan büyük mağazalar, bu amansız pislik yağmuru yüzünden hele günün en işlek, en para getirecek akşam saatlerinde, vitrinlerine doldurdukları en bulunmaz, en gözalıcı mallarına durup uzun uzun bakacak insanlar bakımından, öte geçedeki önleri ağaçsız mağazalar kadar çekici olamıyordu. Tepeden boyuna inen kuş pisliklerini görünce insanlar hızla geçip uzaklaşıyordu vitrinlerin önünden. Bu yüzden mağazaların kapılarına çığırtkanlar konmuştu. Mağaza patronları, bu sahipsiz sığırcık sürülerine Tanrının gönderdiği baş belâları olarak, en büyük düşman gözüyle bakıyorlardı. Nedense belediye de bu konuda hiç yardımcı olmuyordu. Birleşip, buna bir çare bulunması, hiç olmazsa ağaçların kesilmesi için kaç kere dilekçeler yazıp belediyeye baş vurmuşlardı. Dilekçelerinin birinde, kesilecek bu koca çınarların gecekondularda oturan yoksul yurttaşlara yakacak olarak dağıtılabileceğini bile belirtmişlerdi. Belediye, caddeyi süslediği gerekçesiyle, gövdeleri bile pislikten görülmez olmuş bu hantal ağaçları kesip ortadan kaldırmaya bir türlü yanaşmamıştı.

Yandaki ara sokaktan ardı ardına kalkan dolmuşlar sonu gelmez bir yolcu kuyruğunu tüketmeye çalışıyordu. Dolmuş kuyruğundaki insanların ellerin-

de küçüklü büyüklü paketler vardı. Kâğıtlara sarılı öteberiler kentin dört bir yanındaki çoğu kirayla oturulan evlere taşınıyordu. Renkli süslü kâğıtlara özenle sarılmış büyük paketlerin sahipleriyse ileride-ki duraktan taksilere biniyorlardı. Ellerindeki defterleri kitaplarıyla kızlı erkekli öğrenciler, bond tipi yassı kara çantalarıyla yakışıklı olmaya özenen şık giyimli genç müdürler, ellerinde birer küçük kesekâğıdıyla asıl büyük kalabalığı oluşturan küçük memurlar, dolmuş kuyruğuyla birlikte adım adım ilerleyip sıranın kendilerine gelmesini bekliyorlardı.

BİR

Görevlilerin dipteki köşede çay içtiklerini bilmenin verdiği güvenle kaçamak uzandığı yatağından kalktı genç adam. Bitişikteki odacığın kapısıydı vurulan. Bitkin ama kararlı bir elin kapıya vuruşlarıydı. Yırtık, tozlu battaniyesini getirip düzeltti. Bekledi.

Dün sabah götürmüşler, dün akşam üzeri geç vakit getirmişlerdi bitişik odadaki sarışın adamı. Görevlilerin yardımıyla, sürüklenerek sokulmuştu hücresine. Kapısını uzun süre açık tutmuşlar, ona yardım etmek zorunda kalmışlardı. Bir kabın içinde tuz getirdiklerini, yeri ıslatıp tuz serptiklerini konuşmalarından anlamıştı. Sarışın adamı tuzlu ıslak yerde yürümeye zorlamışlardı.

«Zıpla len,» diyordu biri, «zıpla da tabanlarının şişini alsın tuz.»

«Kanı da keser tuz,» diyordu biri de.

Zıplaması için zorlamışlardı sarışın adamı.

Beklemiş, en küçük bir yakınma, sızlanma, inleme sesi gelmemişti bitişikteki ağrılı sarışın adamdan. Dayanıklı biri olmalıydı.

Neden sonra bitişikteki kapı kilitlenirken görevlilerden biri, uzaklaşmadan önce,

«Uzan len yatağına,» demişti.

Uzanmasına da izin verildiğine göre durumu pek iç açıcı olmasa gerekti.

Bitişikteki sarışın adam kapısını yeniden tıklattı.

«Neresi vuruyor len?»

«Beş numara,» dedi içerideki bezgin ama dirençli ses.

Söylenerek yaklaşan görevlinin ayak sesleri büyüdü büyüdü gelip bitişikteki odacığın önünde durdu.

«Sen miydin vuran len?»

«Bendim.»

Anahtarlar şangırdadı. Önce kilit, sonra kapı, sonra güçlükle sürüklenen yaralı ayakların sızılı sesi.

«Kendin gidebilecek misin len?»

«Giderim.»

«Yardım edeyim len?»

«İstemez.»

Sarışın adamın güvenli, kesin, yardım istemeyen sesi görevlinin hoşuna gitmemişti.

«Çabuk yürü len, sallanma.»

Kapının deliğinden önce görevlinin kalın boynu geçti, sonra da sarışın adamın açık, söbe kafası. Helâya gidenlerin çoğunun yüzlerini görebiliyordu kapısının ortasındaki gözetleme deliğinden. Dipten kesilmiş, yol yol tıraşlı başlarıyla donuk, anlamsız, bitkin, güneşsiz yüzleri her gün görünüyordu. Hepsi de birbirine öylesine benzeyen kafalardı, ayırdedemiyordu. Her gün biraz daha bollaşan pantolonunu ceplerine soktuğu elleriyle yukarı çekerek dipte-

ki duvara dayandı genç adam. Sarışın kafanın helâ kapısından ağır ağır içeri girişini gözledi. Sarışın, çıplak ensede parça parça kırmızı lekeler görür gibi oldu. Görevlinin yeniden kalın boynu geçti deliğin ötesinden, tok, kalın ayak sesleri ağır ağır uzaklaştı. Bir süre sonra helâ kapısında sarışın adamın yüzü yeniden belirdi. Acılı ama güvenli bir anlamla yüklüydü yüzü. Görevlinin uzakta, koridorun dibinde olduğunu bilerek, duvardan kurtulup kapıya yaklaştı genç adam; yere diz çöküp kapının alt yanındaki aralığa gözünü yapıştırdı: Kirli, açık kara, arkaları ezik, eskice ayakkabıların dışına taşan, kurumuş kan lekelerinin kir gibi koyulaştırdığı, kızarık, şiş iki topuk gördü hemen önünde. Kendi tabanları ürperdi, içine bir titreme doldu. Yandan gördüğü, yere güçlükle basan bu şişmiş, yaralı ayaklar önünden sürünür gibi geçtiler, bitişik odacığa girdiler. Kalktı yerden. Dizleri çatırdadı. Taşan soluğunu toplamaya çalıştı. Görevlinin ayak sesi geldi, bitişik hücrenin kapısında döndü kilit, sarışın adamın üzerine. Uzaktan bir başka kapının tıklatıldığı duyuldu.

«Patlama len.»

İ K İ

Bir şey çekildi, bir boşluk oldu, kocaman bir iç çekişle sallandı sanki anacadde. Kalabalık, nedenini bilemediği bir boşluktan belli belirsiz tedirgin oldu. Yok olan bir şeyin ardında bıraktığı alışılmadık bir boşluk asılı kaldı havada. Bıçakla kesilir gibi bir şey koparılıp alınmıştı sanki, bir şey eksilmişti dünyadan.

Saçları seyrelmiş, elleri yağmurluğunun ceplerinde, gözleri kısık, doğaya, insanlara, dünyaya çocuksu gözlerle bakmayı daha unutmamış genç bir adam anlayıverdi, bildi, kavradı bu küçük iç çekişin anlamını, havada asılı kalan büyük boşluğu. Kaşla göz arasında uzun, kızıl esmer bir gölgenin sığırcıklarla yüklü yaşlı çınarlardan fırlayıp yükseldiğini, yüksek yapıların kararmaya yüz tutmuş tepelerini aşıp bir bilinmeze doğru uzaklaştığını bütün bu akşam kalabalığı içinde bir o gördü, görüntüleri kafasında bir o bütünledi. Çınarların tepesinde en küçük bir kıpırtı bile yoktu. Tek dal oynamıyordu. Çıt çıkmıyordu koca ağaçlardan. Neden sonra çekingen bir sığırcık, ürpertisinden sıyrılıp belli belirsiz cıkırdadı boşluğa. Bir başka daldan bir başka sığırcık ürkekçe karşıladı onu. Başka dallar başka cıkırtılarla katılıverdi bu yaşam türküsüne. Cıkırtılar birden yine olanca gücüne erişti, anacaddenin bütün akşam gürültülerini sindirdi, örttü.

BİR

Demir zincirin demir kapıdaki şakırtısı sarstı havayı. Zincirin kapı demirlerinden çekilişi boş koridorda büyük yankılar yaptı. Koridorun demir kapısındaki büyük kilit açıldı. Demir kapı yeri sıyırarak gümbürtüyle, her zaman olduğu gibi yediği tekmenin itisiyle gidip çarptı yanındaki duvara. Gelenler vardı. Görevlilerin gelenlere doğru koştukları duyuldu. Genç adam kedi adımlarıyla hücresinin kapısına sokulup dışarıya kulak verdi. Konuşmalar anlaşılmıyordu. Ayak sesleri yaklaşınca geriye çekildi, dipteki duvara verdi arkasını. Dikkatle baktı kapısının küçük deliğine. Önünden geçenler arasında saçları daha kesilmemiş, esmer, taze ama sararmış bir yeni yüz vardı. Yeni birini daha getirmişlerdi. Ayak sesleri az ileride durdu. Bir odacığın kapısı açıldı. Görevlilerden biri kısa kısa konuştu yeni gelene. Kapısı kapatılıp kilitlendi.

Yatağına uzandı genç adam. Görevliler yine dipteki masanın başında olmalıydılar. Elini seyrelmiş saçlarında gezdirdi. Sakal boyundaydı saçları. Yumuşak bir fırça anısı kaldı elinde. Yağlanmış saç diplerini kaşıdı, tırnakları doldu. Az ilerideki hücrede, beklemenin daha başlarında, ne yapacağını bilemeden orta yerde dikelip duran, her kıpırtıyla, her sesle ürperen yeni geleni düşündü. Az sonra dışarı, kapısının önüne çıkarılıp yere, betonun üzerine diz çöktürülecek, kafası hoyrat bir elin basışıyla aşa-

ğı bükülecek, giyotine uzatılmış gibi duran bu kurbanlık başın üzerinde dolaşan soğuk bir makine, ardında koyulu açıklı yol yol izler bırakarak tutam tutam saçları kırt kırt koparıp yerlere, ayak altına dağıtacaktı. Yeni gelen, başının hemen az ötesine, yere düşen top top saçların kendi saçları olduğunu düşünerek, onlarla kendisi arasında değişik ilgiler kurmaktan kendini alamayacaktı. Azalmış, küçülmüş, kaşıntılı yeni başında serin esintiler duyarak hücresine itilirken görevlilerin de kendisiyle birlikte içeri girdiklerini görüp şaşıracaktı önce. Her yeni getirilene yapılan orada ona da yapılacaktı. Hiç beklemediği anda başına, burnuna, çenesine, ağzına ardı ardına inen ağır yumruklarla ilk anda neye uğradığını kavrayamayacak, başını gizleyip kollamaya çalışırken diz altlarına inecek tekmelerin açacağı yaralar günler sonrasında kabuk bağlayacak, belinin oralara, böbreklerinin üzerine inecek tekmeler her eğilip doğruluşunda duyacağı uzun süreli derin sızıların nedeni olacaktı. Bir şeylerin ayaklar altında çiğnenip yok edilmek üzere olduğunu korkudan çok tiksintiyle, iğrenerek yaşayacaktı günlerce. Bütün o dayaktan sonra, sanki hiç bir şey olmamış gibi, uymak zorunda olduğu kuralları gündelik, olağan bir sesle anlatan dayakçıları dinleyecek, duyduğu bulantı büyüyecekti. Gece saatlerinin dışında, burnunun dibinde serili duran bomboş yatağa gündüzleri bile uzanamayacak, belli saatlerde verilen yemeğin dışında hiç bir şey yiyemeyecek, bir bardak sıcak çay içemeyecek, alışkınsa günlerce sigarasızlık çekecekti. Sıkışınca helâya gitmek için kapısını tıklatacak, konuşmayacak, şarkı söylemeyecek, ıslık çalmayacaktı. Önlenemediği için olsa gerek, yalnızca düşünebilecek, özleyebilecekti.

İKİ

Işıklı gece ilânları akşamın daha bu erken saatinde yanmaya başlamıştı. Cadde göz alıcı ışıklarla erken bir geceye sürükleniyordu. Genç adam, başını kaldırmış, göğün akşama hazırlanan açık kül rengi mavisine bakıyor, tepelerde, yücelerde süzülen çaylakları izliyordu. Tam çınarların üstündeydiler. Üç taneydiler. Kim bilir hangi büyük yaban ağaçlarının, hangi çıplak yalçın kayalıkların kovuklarını bırakıp da gelmişlerdi buralara. Genç adam her şeyi kavramaya çalışan meraklı çocuksu gözleriyle bakıyordu çaylaklara. Kanat çırpmadan, ağır yuvarlaklar çizerek yücelerde dönenip duruyorlardı. Uzaktan kırlangıcı andırıyorlardı. Çaylaklardan birinin yavaş yavaş kanatlarını çırpmadan alçalmakta olduğunu gördü. Aşırı aydınlatılmış iki büyük vitrinin arasında kalan, nasılsa boş bırakılmış daracık mermer duvara arkasını verip, alçaldıkça büyüyen yabanıl esmer kızıl kuşu kıpırdamadan, dikkatle izlemeye

koyuldu. Bir gün ileride kim bilir hangi zaman kesiti içinde bir benzerini daha yaşayacağı bu görüntüyü hiç bir ayrıntısını kaçırmadan yakalayabilmek için gözlerini bile kırpmamaya çalışıyordu. Çocuğunun elinden tutmuş bodur bir adam, tam önünden geçerken, onu öylece gözlerini havada bir noktaya dikmiş olarak görünce paltosunun içine gömülü başını merakla dışarı çıkarıp onun baktığı yöne baktı, arandı, yukarılarda pek bir şey görememiş olmalı ki durmadı, çocuğunun elinden hızla çekti, söylenerek yürüdü. Beş on adım sonra dayanamayıp yeniden döndü baktı ona, sonra da maviliği laciverte dönüşmekte olan bomboş gökyüzüne.

Çaylak gittikçe alçalıyor, irileşiyor, yaşlı çınarlar olanca gürültüsüyle günlük yaşamlarını sürdürüyordu.

BİR

Bir otomobil hırıltısıyla yüreği ağzına geldi. Fırladı kalktı ayağa. Yırtık battaniyenin ortasında beliren çukurluğu gidermeye çalışmadan saatine baktı: On'a geliyordu. Dışarıya kulak kabarttıktan sonra küçük valizini yatağın altından çekti aldı, gürültü yapmamaya çalışarak yatağının üzerine, duvara yapıştırarak yerleştirdi. Yavaşça yatağına, oradan da valizinin üzerine çıktı; duvara tutunarak yükseldi, uzanıp gözünün ucuyla tepedeki el kadar hava deliğinden dışarısını görmeye çalıştı. Umduğuydu. Görülmek korkusuyla hemen atladı yere, valizini yerine kaldırıp battaniyesini düzeltti, uçlarını yatak altına kıvırarak iyice gerginleştirdi. Yine o otomobildi gördüğü: Şoförün yanında gözleri bağlı iki kişi vardı. Biri kadındı. Ya da ona öyle geldi. Baktığında, otomobil dönüşünü tamamlamış, köşeden dönmek, görüş alanından çıkmak üzereydi. Her motor gürültüsünde, özellikle bu saatlerde fırlayıp bakıyordu bu delikten. Gelen bütün arabalar delikten bakınca görülen iki boz beton duvar arasındaki boşlukta dönüşünü yapar, giriş kapısına giderdi. Titre-

mekte olduğunu bildi, önleyemedi. Bilinçsizce iki adımlık voltalarına başladı. Birden kasıklarından doğan buruntu bütün bedenini çırptı. Çişinin geldiği düşüncesiyle kapıyı tıklatmak için elini kaldırdı, vazgeçti. Kendini toparlamalıydı. Bu kez götürülme sırası kendisinde olabilirdi. Her şeyin bir an önce başlayıp bitmesi için istekli göründüğü de oluyordu, ama beklemenin tedirginliği çok daha dayanılmazdı. Düşüncelerinde geliştirdiği bu sonuç yine de boşlukta kalıveriyordu. Motor sesiyle birlikte çırpınışlar da başlıyordu. En kötüsü kafası da bedeniyle birlikte dağılıveriyordu. Toparlamalıydı kendisini. Götürecek olurlarsa korkulu bir görünüş içinde olmamalıydı. Soğukkanlı davranmalıydı. Çıt çıkmıyordu koğuşta. Karşıdaki helânın hırıltıyla su akıtan musluğu bile susmuştu. Neredeyse demir kapı şangırtıyla açılacak, içeri gireceklerdi. Bu saatlerde geliyorlar, birilerini kapıp götürüyorlardı. Kimin alınıp götürüleceği, sıranın kimde olduğu, ancak hücre kapılarının açılışıyla anlaşılıyordu. Genç adam, geçmişte, belirsiz bir zaman kesiti içinde, bir akşam üstü, insanların cıvıl cıvıl olduğu bir anacaddede, sığırcıklarla silme dolu kocaman ağaçlara tepeden hızla inen çaylakları anımsadı birden; sessiz bir bekleyiş içindeki sığırcıkları. Odacıklar da öylesi bir bekleyiş içinde sessizdiler şimdi. Ne bir ayak sesi, ne bir öksürüş. Kapılar da tıklatılmıyordu. Hava bile kıpırtısızdı şimdi, çekilip alınmış gibiydi. Saç diplerinin acı acı yandığını duydu genç adam. Az önce tırmanıp dışarı baktığı tepedeki el kadar küçük hava deliğinden içeri süzülen ışık çubuğunun kapının yanındaki duvarın dibinde yaptığı aydınlık lekenin köşesinde üst üste binmiş iki karasineğin sevişiştiğini gördü. Yatıştı.

İKİ

Alçalan çaylağın, kayalıkların bu alıcı kuşunun yaşlı çınarlara doğru olanca hızıyla, bir çizgi gibi dalışa geçtiğini gördü genç adam. Çaylak, uzun, sivri kanatlarını kısmış, boşluğu çizerek ağaca doğru iniyordu. İnişini daha iyi ayarlamak için olacak ağacın çok yakınında hızını kesti, güçlü uzun kanatlarıyla salınarak iki kez döndü ağacın üzerinde; bir süre olduğu yerde, boşlukta kanatlarını gerip asılı kaldı. İşte o anda bir esinti gibi geçti sığırcıklarla yüklü koca çınar ağaçlarının üzerinden kapkara bir sessizlik. O büyük boşluğu, o sessiz iç çekişi bir kez daha yaşadı sokak.

BİR

Kapıdan kalın zincirin şakırtılarla çekilişi, kilidi açılan demir kapının yeri sıyırarak gürültüyle açılıp duvara çarpınca çıkardığı soğuk sesin koridorda yankılanışıyla birlikte gelenlerin bildik pençe sesleri doldurdu bütün odacıkları. Her şey her günkü gibiydi. Görevlilerin gelenleri koşarak karşılayışı, kısa buyrukları alıp geri dönüşleri. Diplerde bir odacığın kapısında anahtar tomarının şangırtısı. Hücre kapısının açılışı. Anlaşılmaz konuşmalar hücredeki biriyle. Yine yaklaşan ayak sesleri.

Kıpırtısız, taşan soluğunu da tutarak hücrenin dibindeki duvara dayanmış, iki adım ötesindeki kapısının deliğine gözlerini dikmiş duruyordu genç adam. Götürülecek olursa paniğe kapılmamaya, soğukkanlı görünmeye alıştırıyordu kendini. Etinde sopaların, elektrik akımının bilmediği ağrılarını duyar gibi oluyor, sonra da bütün bunları unutmaya zorlu-

yordu bilincini. Önünden geçtiler. Götürülenin gözlerinde enli kara bir kuşak vardı. Görevliler götürdükleri kişiyi kapıdakilere bırakıp geri döndüler. Ellerini, dayandığı soğuk duvarın ıslak gibiliğinde gezdirerek bekledi. Ayak sesleri büyüdü. Büyüdü. Büyüdü. Geldiler. Neredeyse hücresinin önündeydiler. Geçip gidecek miydiler? Durmadılar. Geçtiler. Soluğu taştı. İlerlediler. Bir kapı açıldı. İçeridekine kısa bir şeyler dediler. Az beklediler. Aldılar geldiler. Önünden geçtiler. Götürülenin gözlerine kara kuşak bağlanıp bağlanmadığını anlayamadı. Yalnızca saçsız tepesi geçti kapının deliğinden. Kısa boylu biriydi anlaşılan. O da bırakıldı kapıdakilere. Anlaşılmaz konuşmalar kısa sürdü. Demir kapının yine yeri sıyırarak kapanışı, zincirin yuvasına akışı duyuldu.

Garip bir boşluk, büyük bir iç çekiş vardı koğuşta. Tek kıpırtı, tek ayak sesi, tek öksürük yoktu. Görevliler de bir yere ilişmiş olmalıydılar. Çekilen büyük bir azıdişinin ağızda bıraktığı o kocaman, alışılmadık boşluğunu yaşıyordu koğuş sessizce. Ağrıyan dişten kurtulmuş olmanın bilinçsiz rahatlığı da vardı bu yadırgayışta.

İKİ

Çınarlar beklenmedik bir hızla susuvermişti. Sığırcıklarla yüklü dallarda yoğun bir sessizlik vardı. Elektrik telleri kıpırtısız donup kalmıştı. Uzun kanatları, gururlu çengel gagası, kızıl esmer tüyleriyle koca yabanıl çaylak, bir bıçağın ete girişi gibi girdi sığırcıklarla donanmış koca çınarlardan birinin etli dalları arasına, öte yandan bir bıçak gibi çıktı güçlü pençeleriyle sıkı sıkı sarılıp kavradığı, gagasıyla da destek olduğu küçücük, kırçıl kara, topacık avıyla birlikte; uzun çatal kuyruğunu oynatarak, etli kanat çırpışlarıyla yükseldi yok oldu büyük beton yapıların üzerinde.

Genç adam, ellerini, dayandığı mermer duvarın soğuk parlaklığında gezdirerek çocuksu gözleriyle izliyordu olanları.

Boşluk büyüyordu. Yaşlı çınarlar suskundu. Dalları kıpırtısızdı. Tek kuş sesi yoktu ortalıkta. Eksilen bir şey vardı dünyada. Bir sığırcığın ardında bıraktı-

ğı bu umulmaz boşluğu, bu umarsız suskunluğu yadırgıyordu anacadde. Yaşamın, doğanın bildik kıpırtısı, soylu dirliğiydi kesilen, kalabalık, nedenini bilmiyordu ama alışılmışın, süregidenin dışına çıkarılmış olmaktan da tedirgin oluyordu.

Dolmuş kuyruğundaki yaşlı memur, elindeki kesekâğıdını öbür eline geçirirken kuyruğun çok yavaş ilerlediğinden yakındı.

Biten günün son sevda sözlerini söyleyen sinemaya düşkün, sarı, çilli, uzun saçlı çirkin oğlana, yanındaki, daha kalçaları açılmamış ama açılmaya hazır işçi kızın karşılığı nedense «hayır» oldu.

Yaşlı bir büyük hanım, romatizma ağrılarını yanından geçenlere yüksek sesle duyurdu.

Orta yaşlı şapkalı adam, bir yabancı ortaklıkta dolgunca bir parayla çalışan, koluna sıkı sıkı yapışmış tombul karısının anlattıklarını dinlemekten birdenbire vazgeçti.

Yakışıklı trafik polisi, korna çalan bir özel otomobili durdurup, hiç bir açıklama yapmak gereğini duymadan, asık bir yüzle para cezası kesti.

Köşedeki tütüncüde filtreli sigara bulamayan erkek görünümlü sıska hanım kızgınlığını gizleyemedi.

BİR

Öteden bir odacığın kapısı tıkladı hafifçe. Bir başka odacığın kapısı daha hızlı vuruldu. Bir yerlerden öksürük sesi geldi. Bir kapı daha tıklatıldı.

«Patlamayın len!»

Kapılardan birinin açılışını, birinin yaklaşan ayak sesini, karşıdaki helâ kapısının bırakılınca yerine otururken çıkardığı patlamayı duydu genç adam uzandığı yerden. Kalkıp bakmak gelmedi içinden. Bir şeylere alışıyor gibiydi. Yarın çok daha soğukkanlı olacaktı. İçi bir sigaranın dumanını özledi.

Koğuş, gündelik yaşamına dönmüştü yine. Koridorda yaşamın olağan gürültüsü vardı. Görevliler kendilerine çay hazırlıyor olmalıydılar. O gök gözlü olanı, her günkü çirkin, kılçıklı sesiyle çok duyulmuş bir türküye başladı. Helâdaki bozuk musluk gelen suyu hırıltıyla fışkırtmaya başladı.

İ K İ

Şimdi iki tane kalmıştı yükseklerde süzülen çaylaklar. Oldukları yerde kanatları açık dümdüz duruyor gibiydiler. Lacivert, bulutsuz gökte ağır uçuşlarla yuvarlaklar çiziyorlardı. Önce çekingen, ürkek, bir başına cıkırdadı sığırcıklardan biri. Bir başka sığırcık daha cıkırdadı ötelerden. Cıkırtılar çoğalıverdi; birden cayırtı büyüdü, anacaddenin bütün gürültüsünü bastırdı.

Yükünü almış yaşlı bir dolmuş gürültüyle vites değiştirip sarsılarak yola koyuldu.

Bir adam, çevresini iyice kolladıktan sonra kaldırımın ortasına getirip açtığı bavulun içinden çıkardığı kaçak erkek gömleklerini yüksek sesle satmaya başladı.

Kasım 1972

KANAYAN

ANA

Ilık bir nisan gecesinde gitti.

Yukarı çıktığımda, bıraktığı yanar sigarası, küllüğün kıyısında upuzun tütüyordu. Çayı bardağında yarım kalmıştı. Yandı durdu sigarası, yandı durdu, uzun bir küle dönüştü, bölündü kül, kırılıp dağıldı küllüğün ortasında; işte o zaman—.

BABA

İki kere onar yıl daha yaşlandım, başımdan iki kere geçti bu. Biri, onu parasız yatılıya verdiğimde, biri de yıllar sonrasında. Onardan tam yirmi yılım gitti.

ANA

Yemeden içmeden kesilmişti. Fakülteden döner dönmez odasına kapanıyor, yanımıza pek az çıkıyordu.

«Neyin var oğlum, hasta mısın, bir derdin mi var senin?»

Sorularıma kaçamak karşılıklar veriyor, sarılıp öpüyordu yanaklarımdan.

«Paran var mı?»

«Yok.»

«Vereyim.»

«Gerekirse isterim.»

Geceleri uyuyamıyordu. Odasının ışığı hep yanık oluyordu. Aklıma bin türlü şey geliyordu. Gidip kulak veriyordum kapısına, ses duyamazsam sesleniyordum.

«Uyumadın mı daha oğlum?»

«Okuyorum.»

BABA

Gece yarısı ne zaman kalksam, hanımı, salonun dibindeki koltukta, elinde bir kitap, okurken bulurdum. Oğlanın odasının ışığı koridora vururdu, anlardım, o uyumadıkça hanım da uyumazdı, kitap okurdu; haftada üç dört kitap devirdiği oluyordu.

Kimi de onları, salonda baş başa vermiş konuşurken görürdüm. Kalktığımı anlasınlar, tedirgin olmasınlar diye terliklerimi sürüyerek yürürdüm. Yanlarına girip konuşmalarına engel olmak istemediğimden, salonun kapısının önünden geçer, tuvalete girerdim, çıkardım, mutfaktan bir bardak su doldurur, içer, odaya girer, yatardım. Ben yatmadıkça konuşmaya başlamazlardı. Anasına açılırdı, ona daha yakındı. Yatılı okula gidip döndüğünden beri anasına düşkünlüğü artmıştı. Çoğu, sabahla birlikte, perdelerin arasından göğün ağaran mavisi camlara vururken gelir yatardı hanım yanıma. Sorardım:

«Bir şeyler öğrenebildin mi?»

«Yok,» derdi umutsuzca.

«Bütün gece konuştunuz?»

«Konuştuk ama, derdini açmıyor. Kitaplarda yazılanları konuşuyoruz.»

Üstelemezdim.

Arkasını döner uyurdu.

Benden gizlenen bir şey mi var, diye düşündüğüm olurdu, bilmemem gereken bir şey.

ANA

Bir gece, geç vakit odasından çıkmış, beni salonda, elimde kitapla görünce yanıma gelmişti.

«Bak anacığım—,» demişti.

Böyle başlamıştı. Bir şeyler anlatacağı zaman hep böyle başlardı. Sonra da uzun uzun anlatmıştı bana.

«Peki ama ne yapmayı düşünüyorsun?» demiştim.

Gözlerini kaçırmıştı benden. Oturduğu yerde duramamış, kalkmıştı.

«Bilmiyorum,» demişti.

Arkası bana dönüktü.

«Tek başına ne yapabilirsin ki yavrum?»

«Tek başıma değilim.»

Titremiştim.

«Hadi yat artık,» demişti odasına dönerken. «Geç oldu.»

«Sen?»

«Ben de yatıyorum.»

Odasının ışığı sönünce ben de gidip yatmıştım, ama uyku tutar mı.

O geceden sonra kaç geceler sabahlara kadar oturup konuşmuştu benimle.

«Bak anacığım—.»

Böyle başladı mı, arkası gelecek demekti, bu onun çözülüşü oluyordu, biliyordum artık.

Bir dost, bir arkadaş gibi bana neler neler anlatmıyordu. Bu kadar çok şey bilmesine şaşıyordum. Aydınlık, pırıl pırıl bir kafası vardı. Her şeyi öyle açık, öyle anlaşılır biçimde anlatıyordu ki, ben bile o yaşımda anlattıklarını kavrıyor, birçok şey öğreniyor, onunla birlikte ben de birçok şeyi birbirine bağlıyordum artık. Bütün o kitaplarda yazılanlar, sanki kendi düşünceleriydi; oğlum kitaplar gibi konuşuyordu. Ama o zamanlar bile bütün bildiklerinin kitaplardan edinilmiş şeyler olduğunu anlıyordum. Kitaplardan çıktı oğlum. Sanırım en büyük yanılgısı da burada oldu, kendi kanını boşalttı da o kitaplarda dolaşan kanı aldı damarlarına sanki.

Kaç kere, hiç uyumadan sabahı ettiğim, giyinip doğruca daireye gittiğim olmuştur. Dairede bir odada altı kişiyiz; odadaki arkadaşlar, benim öyle yorgun, üzgün, düşünceli görünüşüme bir anlam veremezlerdi, nasıl bir yardımda bulunacaklarını bilemezlerdi. Uyku gözkapaklarıma çökerdi, başım çatlardı ağrılardan. Kocamla aramda bir şeyler olup olmadığını bile sormuşlardı bir keresinde, gülememiştim bile. Gün bir türlü bitmek bilmezdi. Akşamı güç ederdim. Akşam, daireden çıkınca, öte beriyi alır, bir dolmuşa atlayıp doğruca eve koşardım, hep bir ürpertiyle girerdim içeri. Ayakkabılarıyla postalları kapı dibinde olsun olmasın, ilk odasını açar bakardım. Okuluna gitmediği günler olurdu. Odasındaysa içimde her şey yeşerirdi, değilse dönüşünü beklemenin burukluğuyla mutfağa girer, akşam için yiyecek bir şeyler hazırlardım. Geciktiği zamanlar deliye dönerdim, kulağım hep kapılarda, ayak seslerinde olurdu. Gelirdi. Uzunca, dal gibi girerdi kapıdan içeri, fidanımı karşımda görünce içim bir yaz gecesi gibi yıldızlanırdı.

BABA

Öyle insalcıldı. Hiç birimiz onun gibi olamadık, ne ben, ne anası, ne kız kardeşleri, hiç kimse.

O nisan akşamı, geç vakit evden çıkarken, neden bilmem, içimden geldi, sarılıp öpmek istedim onu, kucaklamak istedim. Eliyle itiverdi beni, yanına yaklaştırmadı. O insancıl çocuğun böyle yapacağı aklımdan geçmezdi. Anasıyla olduğu kadar yakın olamamıştık birbirimize, ama severdi beni sanıyorum. Bir kere olsun elimi kaldırmamışımdır ona. Ama oğlum, o gece beni şöylece itiverdi eliyle, arkasını döndü, yüzüme bile bakmadı; dönseydi, baksaydı o andaki yüzümü bir görseydi, gidemezdi, kalırdı belki. Anasına bile sarılmadı, çekti gitti. Ardından koştu anası, -merdivenlerden seslerini duyuyordum- sokak kapısına kadar çıkmış, ama yokmuş, uçmuş gitmiş o. Demek orada, o kapı dibinde kopardı kendini bizlerden. Kim bilir ne zamandır, içinde, bu ayrılışın savaşını veriyordu çocuk, demek kopamıyormuş evinden, bizlerden, alıştığı her şeyden; işte orada, o kapı dibinde, beni şöyle göğsümden iterek kopmayı başardı oğlum. İşte o andan sonra bağımsızdı artık, çok sonradan anladım bunu; günlerce yemelerden içmelerden kesilip odasına kapanışının nedeni bu olabilir ancak, dedim kendi kendime, bir gün. Karar vermenin iç savaşını yapıyormuş oğlum. Nedendi bilmem, içimden gelmişti, kucaklamak istemiştim onu, oğlumu, eliyle itiverdi beni.

ANA

Aldığım maaşın yarısını ona ayırırdım. Aybaşlarında maaşımı alır almaz götürür harçlığının yarısını verirdim, hepsini birden vermezdim, iki günde bitirirdi. Ne yapardı o kadar parayı, bilmiyorum. Geceleri dışarılarda kalmazdı pek, ara sıra arkadaşlarına gittiği olurdu, ama önceden haber verirdi, evine düşkündü. Kumarı, içkisi yoktu, bilmezdi öyle şeyleri. Bir kod pantolonuyla bir deri ceketi vardı, hiç çıkarmazdı üzerinden. Bir de kalın postalı, kaç kışı onunla geçirdi. Üstüne başına hiç aldırmazdı, kızardım. Parasını aldı mı, doğruca sinemanın üstündeki kitapçıya gider, borcunu öderdi. Tek düşkün olduğu şey kitaptı. Eve gelir gelmez odasına kapanır, okurdu. Hep ucuz sigaralar içerdi. Kaç kere söyledim:

«Yavrum, içme bu sigaraları, ciğerlerine yazık, iyi sigara iç, çok öksürüyorsun, paran yetmiyorsa vereyim.»

Omuzuma vururdu, gülerdi.

Her halde paranın kalanını bir yerlere verirdi, birilerine veriyor olmalıydı.

BABA

Tek erkek çocuğumdu, üç kızın üstüne tek erkekti. Gözüm gibi sakınırdım. Ortaokula gidiyordu o zamanlar, okulu Keçiören'deydi. Akıllı çocuktu, karneleri yukarıdan aşağıya pekiyilerle dolu olurdu hep. Bir gün, nereden esmiş aklına bilmem, benden habersiz yatılı sınavlarına girmiş, İstanbul'da, Şehzadebaşı'nda bir okulu kazanmış. Öğrendiğim zaman deliye dönmüştüm, ama sonradan, oğlumun başarısıyla gizlice övündüğümü saklayamam. Göndermek istememiştim. Gözümün önünden ayrılmasın istiyordum, kıyamıyordum ona. Gitmek için çok direnmişti. Baktım, olacak gibi değil, bir gün tuttuk İstanbul'un yolunu. Okuluna bıraktım, döndüm; döndüm ama, bana sormalı. İlk ayrılışımızdı. Göz göre göre yavruyu yuvadan atmıştık. Yokluğu anlatılır gibi değildi, taş gibi oturmuştu içime, alışamıyordum. Küçücüktü daha. O yaşta bile kafasına koyduğunu yapmıştı, bağımsızlığını seçmişti.

ANA

O gece, ablasıyla eniştesi bizdeydiler. Hiç unutmam, sarı çiğdemler getirmişlerdi nereden buldularsa. Onları elimle kristal benzeri cam bir vazoya yerleştirmiş, radyonun üzerine koymuştum. Oğlum, salona gelip de vazodaki sarı sarı çiğdemleri görünce:

«Çiğdem bunlar,» demişti. «Dağ çiçekleri.»

Hemen dönüp, odasından, içine kalemlerini koyduğu, topraktan yapılma, küçük, kırmızı kabını getirmiş, çiğdemleri ona yerleştirmişti.

Bütün gece onları yanından ayırmamıştı.

O gece taşkınlığı üzerindeydi. Bir ara gidip sazını aldı odasından. Günler var ki elini bile sürmemişti. O gece nasıl yürekten, nasıl güzel çalmıştı; sonradan mı bize öyle geldi, bilmiyorum, erkek sesiyle ağır ağır öyle güzel okumuştu ki türkülerini. Bir türlü sazını elinden bırakmak istemedi. İçinden geldi mi güzel çalar, güzel söylerdi.

Bir keresinde, çalıştığım dairenin müdürü bize oturmaya gelmişti. İlk geliyordu evimize. Geldiğinde oğlum saz çalıyordu salonda. Müdür bey de sazı pek severmiş. Onun yanında da çaldı, okudu uzun uzun. Bitirince, müdür bey:

«Bırak artık şu Pir Sultan'ı da, Misket'i çal, pek severim,» dedi.

Yüzü kireç gibi oldu çocuğun.

Bir şey söyleyememiştim o gece, müdür beye de, oğluma da.

BABA

Daha o yaşta kafasına koymuş, yatılı sınavını kazanıp İstanbul'a gitmişti. Aradan bir ay geçti, geçmedi, dayanamadım, atladım üçüncü mevki trene, ver elini İstanbul; doğruca Şehzadebaşı'na. Okul müdürünün odasına girdiğimde dersteydiler.

«Ders bitsin öyle çağıralım, dersten çıkarmayalım,» dedi müdür. «Biraz bekleyin.»

Bekledim. Derken zil çaldı. Bir de baktım, bizimki koridorda başını önüne eğmiş geliyor. Beni kapının ağzında görünce, bir an duraladı, sapsarı oldu, sonra fırladı geldi, atıldı üstüme, boynuma sarıldı, ağlamaya başladı. Ama nasıl ağlıyor. Ben gözlerimi göstermemek için başımı yukarılarda tutuyorum. Neyse yatıştı, ikimiz de yatıştık. Ayak üstü konuştuk biraz. Müdüründen izin aldım, çıktık okuldan. O gün akşama kadar dolaştık durduk. Parklarda oturduk, simitler yedik, çaylar içtik, güvercinlere yem attık. salıncaklara bindirdim, sandalla gezdirdim Yenikapı'da, sinemaya gittik, bir kovboy filmi oynuyordu, bayıldı filme, köprüden balık tutanları izledik, bir olta da biz aldık, bir saat kadar uğraştık, tek balık tutama-

dık, deniz kıyısı bir yerde taze balık yedik, balığı elimle ayıklayıp yedirdim, boyuna filmi anlatıyordu bana. Gece geç vakit bir otel bulduk, odamıza çekildik, yatakta iki eliyle sıkı sıkı yapışmıştı elime, sabaha kadar elime bırakmadı, kaçıp gitmemden korkuyor olmalıydı, sanki onu otel odasında bırakıp kaçacaktım, çocukluk işte. Sabaha kadar eli elime yapışmış, döndü durdu yatakta, doğru dürüst uyuyamadık. Sabah oldu, kalktık. Sızlanmaya başladı. Bir muhallebiciye girip sıcak sütle taze poğaçalar istedik. Yemedi. Sütü içti, o da benim zorumla. Benimle gelmek istiyordu, anlıyordum, söyleyemiyordu. Alıp gelmedim işte. Ayrılma saati yaklaşıyordu. Konuşmuyordu artık. Okuluna gittik. Ayrılışımız güç oldu. Ellerime sıkı sıkı sarılmıştı yine, bense gözlerimi yine rüzgâra veriyordum. Sonunda kopup ayrıldık. Okulun kapısında bırakmıştım onu, ardıma bakmadan hızlı hızlı yürüdüm, tam durağa yaklaşıyordum, pat pat, baktım bu.

«Niye geldin oğlum?»

Başı yerde, yüzüme bakamıyor.

«Seni otobüse bindireceğim baba.»

Hay Allah. Yine sarılıştık. Tuttum elinden, okuluna götürdüm, kapısında bıraktım. Bakışıyoruz, konuşmuyoruz.

«Ankara'ya götüreyim,» demiyorum.

«Beni de götür baba,» demiyor.

Ayrılıyoruz. Tam durağa geliyorum, ardımda yine bu, pat pat pat, iki gözü iki çeşme.

«Ne o?»

«Seni otobüse—.»

Sonunda posta trenine atlayıp ayrılabildim İstanbul'dan, ama yaşamamdan on yılım gitti.

ANA

Uykusuz gecelerden biriydi, sabaha az kalmıştı, gün neredeyse ağaracaktı. İçeriden, yatak odasından babasının horultusu duyuluyordu. Elimdeki kitabın sayfalarına bakıyor, ama okuyamıyordum, kafamın içi karmakarışıktı. Odasının kapısı açıldı, duydum. Geldi, salonun kapısında durdu, bana baktı, her zamankinden daha da süzülmüş gibi göründü bana. Çıplak ayaklarıyla girdi salona, benden uzağa, yemek masasının yanındaki iskemlelerden birine oturdu. Konuşsun istedim, konuşmuyordu. Karşısında, duvarın ortasında asılı duran aile fotoğrafımıza bakıyordu. Yıllar öncesinde çektirmiştik, hepimiz vardık o sararmış fotoğrafta, sararmış altı kişi. Babası, nereden aklına estiyse büyüttürmüş, camlatıp duvara asmıştı. Yıllardır değişik duvarlarda asılı duran fotoğrafa, ilk görüyormuş gibi merakla bakıyordu. Neden sonra kalktı yerinden, dolaşmaya başladı, kaç kere gitti geldi önümde bilmiyorum. Bir ara:

«Bak anacığım—,» dediğini duydum.

Yüzü yere dönüktü. Çıplak ayağının baş parmağıyla halının üzerinde çiçekler çiziyordu.

«Anacığım, ben birkaç gün evde olmayacağım.»

İçimde, şuramda bir yerlerim kamaştı sanki.

«Arkadaşlarla—.»

Sustuğumu görünce yanıma geldi, yere, halının kıyısına, ayaklarımın dibine çöktü, gözlerimin içine baktı, kan içindeydi gözlerinin akları.

«Anacığım hiç bir şey sorma bana.»

Elim ayağım boşanmıştı. Kitap kaydı elimden, düştü, aldı, yanıma koydu kitabı.

«Gideceğim zamanı söylerim sana, ama hiç bir şey sorma, olur mu?»

On dokuz yaşındaydı, kararını vermişti.

«Ne zaman dönersin?»

Kalktı, yine dolaşmaya başladı.

«Bilmiyorum.»

«Dayanamam ben, ölürüm, ölürüm, bir adres olarak hiç olmazsa, kimden soracağım seni?»

«Olur.»

Salonun kapısında durdu, baktı bana, dayanamadı, geldi, uzanıp yanağımdan öptü, odasına gitti, ışığını söndürdüğünü duydum.

BABA

Çocuklarımın hiç bir şeyini karıştırmamışımdır, hiç birinin, ne oğlumun, ne de kızlarımın. Hanım, eskiden beri çok meraklıdır, bildim bileli onların çantalarını, ceplerini, dolaplarını, her şeylerini gizli gizli karıştırır durur, çocukları bir gölge gibi adım adım izler, bana belli etmemeye çalışır, ama bilirim ben. En çok da ya onlar evde olmadıkları zaman ya da onlar uyuduktan sonra yapar bu işi. Hiç hoşlanmam.

ANA

Gidecekti, artık durduramazdık onu. Oğlumu bilirim, aklına koydu mu yapar.

Uykularım iyiden iyiye kaçmıştı. Evde olmadığı zamanları kollayıp odasına giriyordum, masasının gözlerini karıştırıyor, defterlerinin, kitaplarının aralarına bir bir bakıyordum; hiç bir ipucu yoktu. Hiç bir şey sormamamı istemişti, hiç bir şey soramamıştım, soramayacaktım.

Bir mektup geldi. Pulun üzerinde İstanbul damgası vardı, zarfta gönderenin adı adresi yoktu. Mektup geldiğinde babası evdeydi. Bir cumartesi günüydü.

BABA

İstanbul'dan gelen mektubu hanım açmaya kalkınca önce kızar gibi olmuştum. Zarfı aldım hanımın elinden. Ne yaptım? Gittim mutfağa, buharın üzerinde gezdirdim, kendim açtım; hiç yapmadığım şey. Açtık, hanımla birlikte baştan sona okuduk mektubu. İnce, pembe bir kâğıda yazı makinesiyle yazılmıştı. Her halde İstanbul'daki kız arkadaşından geliyor, diye düşündük. Mektubun altında 'Minik' diye yazılıydı, imza falan yoktu. Bildiğimiz o İstanbullu ufak tefek kızcağız olmalıydı, onun takma adıdır diye düşündük. Bir gece evimize gelmişti, tanışmıştık, güzel sayılmazdı, ama sevimli, konuşkan, cana yakın, akıllı bir kızdı. Odur her halde, dedik.

ANA

İstanbul'da iki gün sonra bir 'gece' düzenlenmiş, ne gecesi olduğu belirtilmiyordu.

«Gelmelisin, biletleri çok güç buldum,» diyordu 'Minik' mektubunda.

Bir yerinde de diyordu ki:

«O senin pek sevdiğin deri ceketinle gelmeye kalkma sakın, nasıl kötü kokar bilirsin, yanımızda oturacak olanları tedirgin etmeye hakkımız yok, başka bir ceketle gel, bekliyorum—.»

BABA

Mektubu özenle kat yerlerinden katladım, açıldığı anlaşılmasın diye hiç kırıştırmadan, dikkatle yerleştirip zarfı düzgünce yapıştırdım, salondaki masanın üzerine bıraktım. Açtığımızı anlarsa utancımdan ölürdüm. Hele mektubu, kaynayan çaydanlığın buharında gezdirirken, açarken, okurken eve gelecek olursa diye ödüm koptu. Fakültesi uzaktı, o saatlerde geldiği olmazdı pek, ama belli olur mu, geleceği tutardı, ne yapardım.

Geldiğinde salondaydım, gazetelere bakıyordum. Gördü, mektubu aldı masanın üzerinden, zarfı hızla açtı parmağıyla, mektubu çıkardı, okudu, sonra odasına gitti. Anlamamıştı.

ANA

Gideceğini söylediği gecenin ertesi günü daire-deki arkadaşlardan borç para aldım. Aybaşına daha çok vardı. Böylece parasını da hazırlamış oldum, 'gidiyorum' dediği zaman çıkarıp vermeliydim. Ama İstanbul'a çağrıldığını öğrenince, istemesini bekle-medim, aylık harçlığının tümünü çıkarıp verdim. Şa-şırdı.

«Niye erken veriyorsun?» diyemedi.

«Yeter mi bu para?» dedim.

«Çok bile anacığım,» dedi.

O iki gün içinde İstanbul'un sözünü bile etme-di nedense. Oysa hep bekliyordum. Hele ikinci gü-nün sabahı, daireye gidiyordum, onu öyle sabah ga-zetelerine kapanmış görünce bayağı şaşırdım. Düzen-lenen 'gece'ye yetişebilmesi için hemen yola çık-ması gerekiyordu. Dayanamadım dairede, öğleyin, atladım bir arabaya, eve geldim. Ayakkabıları, pos-

talları da kapının içindeydi. Evdeydi. Gitmemişti. Odasının kapısı aralıktı. Geldiğimi duyunca,

«Sen misin?» dedi.

Dedi ama, güpegündüz eve gelişime de şaşmadı. Oysa öğlenleri eve gelmezdim. Dalgındı. Dayanamayıp, az daha, neden İstanbul'a gitmediğini soracaktım.

«Kızcağız orada seni bekliyor—,» diyecektim.

İyi ki demedim.

«İstanbul'a gideceğimi nereden biliyorsun?» dese ne derdim ona.

'Minik' işi de böylece kapandı, İstanbul'a gitmedi.

Demek gideceği yer başkaydı.

BABA

O gece ablasıyla eniştesi bizdeydiler, geç vakit kalktılar. O da o gece gitti.

Benden bir bardak çay daha istemişti. Boşalan bardağını aldım, dışarı çıktım, ardımdan mutfağa geldi.

«Bu gece gidiyorum,» dedi.

Çayı koyamadım. Çaydanlığı elimden aldı, bardağını kendi doldurdu, onun da elleri titriyordu, çayını koyarken gördüm.

«Hiç bir şey sormayacaksın,» dedi.

Hiç bir şey sormadım.

Çayını aldı, salona döndü. Oracıkta, yanan ocağın başında, bir şeyler düğümlendi şurama, tıkandım, salona, yanlarına dönemedim.

BABA

Ablasıyla, eniştesiyle birlikte kalktı, deri ceketini sırtına geçirdi.

«Eniştemleri geçireyim,» dedi.

Önden indi.

Artık dönmeyeceğini o zaman söyledi hanım, o gittikten sonra. Ama dışarıdan bir ayak sesi duyduk, basamakları çıkıyordu, bakıştık hanımla, ses kapının dışında durdu, soluksuz bekledik, kapı vuruldu, annesi açtı kapıyı: O'ydu.

Girdi, ayakkabılığın içinden postallarını çıkardı, her zamanki gibi boyasızdılar, ayağına geçirdi, bağlarını sıık sıkı bağladı, kapıya yürüdü, durdu, işte orada, sarılmak istedim, kucaklamak istedim onu, ama eliyle itiverdi beni.

ANA

Hiç bir şey sormamamı istemişti. Dayanamadım, merdiveni inerken ardından seslendim, merdivenin dibinde durdu, sahanlığa çıktım:

«Ne zaman dönersin?»

Sesini alamayınca inmeye başladım basamakları. Sokak kapısını açtığını duydum.

«Çabuk dön, meraktan ölürüm, bizi habersiz bırakma, dönersin değil mi?»

«Çalışırım,» dedi.

Apartmanın sessiz boşluğunda güzel sesi yankılandı.

«Adres bırakacaktın, giderken adres bırakacaktın—?»

Aşağıdaki büyük kapı kapandığında ben basamakları iniyordum, koştum aşağıya, kapıyı açtım, sokağa çıktım, yoktu, gitmişti bile, bomboştu sokak.

Yukarı çıktığımda, bıraktığı yanar sigarası, küllüğün kıyısında upuzun tütüyordu, çayı bardağında yarım kalmıştı.

BABA

Gidişi böyle oldu, geç kaldığı bir sinemaya yetişmek ister gibi gitti.

ANA

Günleri haftalar, haftaları aylar kovaladı, bir adres bile bırakmadan gitmişti, nerelerde olduğunu bilmiyorduk. Aylarca dağlarda dolaşmışlar, hiç de bilmezdi çocuğum oraları, nereden bilsin, büyük kent çocuğu, bütün bilgisi kitaplardan, hiç çıkmadı ki dışarılara; çocukluk işte.

Bir gün de baktık, gazetelerde boy boy resimleri, adı herkesin ağzında; vallahi ne yalan söyleyim, sağ olarak yakalanışına sevinmiştim, ne de olsa analık. Analık demek bencillik demek mi? Kendi kendime sorduğum oluyor: Oğlum ölmedi diye, ölenlerden biri de benim oğlum değil diye böyle açık açık sevinmekle suç mu işliyorum yoksa? 'A-ah, olmaz' diyorum, 'bu benimkisi, analığı aşan bir şey, düpedüz bencillik' diyorum; böyle diyorum ya, başka türlüsü de gelmiyor elimden. Canımın içinden çekip çıkarmışım, dokuz ay şuramda taşımışım, yıllar boyu gözüm gibi üstlerine titremişim, bunca emek vermişim, dal gibi yetiştirmişim, saçlarım ağarmış onları insan içine çıkarmak için, kolay mı? Bencillikse bencillik, başka türlüsünü yapamıyorum.

BABA

Aylarca taşındık durduk mahkeme salonlarına. İşimden ayrıldım. Mide kanaması geçirdim. Hanımın saçları süt gibi oldu. Karar verildiği gün çıldıracaktık. Yargıçlar kararı okuduktan sonra kalemlerini kırdılar. Yandık. Kavrulduk. Öldük öldük dirildik. Görüşme gününe daha üç gün vardı. O üç gün bizim evden yüzlerce ölü çıktı sanki. İçimiz yangın yerine döndü.

Bir on yılım da orada gitti işte.

Taş 5
Ernesto 21
Kurt 37
Güvercin 51
Sığırcıklar 63
Kanayan 91

CEM YAYINEVİ

TÜRK SANATÇILARI DİZİSİ

Demirciler Çarşısı	**Yaşar Kemal**	**25.—**
Ortadirek	**Yaşar Kemal**	**20.—**
Yer Demir Gök Bakır	**Yaşar Kemal**	**20.—**
Ölmez Otu	**Yaşar Kemal**	**20.—**
Bin Boğalar Efsanesi	**Yaşar Kemal**	**15.—**
İnce Memed I	**Yaşar Kemal**	**25.—**
İnce Memed II	**Yaşar Kemal**	**25.—**
Bir Bulut Kaynıyor	**Yaşar Kemal**	**20.—**
Baldaki Tuz	**Yaşar Kemal**	**25.—**
Bu Diyar Baştan Başa	**Yaşar Kemal**	**25.—**
Üç Anadolu Efsanesi	**Yaşar Kemal**	**15.—**
Ağrıdağı Efsanesi	**Yaşar Kemal**	**10.—**
Yaşar Kemal Sözlüğü	**Ali Püsküllüoğlu**	**7.50**
Mahmut İle Nigâr	**Aziz Nesin**	**10.—**
İnsanlar Uyanıyor	**Aziz Nesin**	**15.—**
Biz Adam Olmayız	**Aziz Nesin**	**12.50**
Damda Deli Var	**Aziz Nesin**	**10.—**
Vatan Sağolsun	**Aziz Nesin**	**12.50**
Yedek Parça	**Aziz Nesin**	**10.—**
Koltuk	**Aziz Neşin**	**10.—**
Toros Canavarı	**Aziz Nesin**	**12.50**
Gıdıgıdı	**Aziz Nesin**	**10.—**
Murtaza	**Orhan Kemal**	**20.—**
72. Koğuş	**Orhan Kemal**	**7.50**
Eskici Dükkânı	**Orhan Kemal**	**20.—**
Orhan Kemal'in İkbal Kahvesi	**Nurer Uğurlu**	**20.—**
Karadenizin Kıyıcığında	**Rıfat Ilgaz**	**12.50**
Yağmurlar ve Topraklar	**Necati Cumalı**	**20.—**
Susuz Yaz	**Necati Cumalı**	**12.50**
Zeliş	**Necati Cumalı**	**12.50**
Acı Tütün	**Necati Cumalı**	**20.—**
Güzel Aydınlık	**Necati Cumalı**	**5.—**
Göçebe Denizin Üstünde	**Melih Cevdet Anday**	**5.—**
Hasretinden Prangalar Eskittim	**Ahmed Arif**	**7.50**

Bütün Hikâyeler	**Fahri Celâl**	**20.—**
Sansaryan Hanı	**Demirtaş Ceyhun**	**10.—**
Vâ-Nû'lara Mektuplar	**Nâzım Hikmet**	**12.50**
Sevdalı Bulut	**Nâzım Hikmet**	**Tükendi**
Alman Ekmeği	**Bekir Yıldız**	**10.—**
Kara Vagon	**Bekir Yıldız**	**10.—**
Beyaz Türkü	**Bekir Yıldız**	**7.50**
Harran	**Bekir Yıldız**	**7.50**
Reşo Ağa	**Bekir Yıldız**	**7.50**
Sahipsizler	**Bekir Yıldız**	**7.50**
Kaçakçı Şahan	**Bekir Yıldız**	**7.50**
Evlilik Şirketi	**Bekir Yıldız**	**7.50**
Direğin Tepesinde Bir Adam	**Zeyyat Selimoğlu**	**7.50**
Yoz Davar	**Talip Apaydın**	**12.50**
Öte Yakadaki Cennet	**Talip Apaydın**	**10.—**
Başka Olur Ağaların Düğünü	**Kemal Bilbaşar**	**12.50**
Büyük Yolculuk	**Kâmuran Şipal**	**5.—**
Buhûrumeryem	**Kâmuran Şipal**	**6.—**
Yaralısın	**Erdal Öz**	**Basılıyor**
Haziran	**Selçuk Baran**	**12.50**
Sergi	**Ferruh Doğan**	**10.—**
Yazısız Çizgiler	**Semih Balcıoğlu**	**10.—**
Direnmeler	**Tahsin Saraç**	**7.50**
Yolculuk, Özlem, Cesaret ve Kavga Şiirleri	**Ataol Behramoğlu**	**7.50**
Fırtınayla Borayla Denenmiş Arkadaşlıklar	**Nihat Behram**	**10.—**
Hücremde Ayışığı	**Refik Durbaş**	**7.50**
Mor	**Cengiz Bektaş**	**10.—**
Toplandılar	**Turgut Uyar**	**10.—**
Sonrası Kalır	**Edip Cansever**	**10.—**
Arkaüstü	**Fazıl Hüsnü Dağlarca**	**15.—**
Bağımsızlık Savaşı	**Fazıl Hüsnü Dağlarca**	**30.—**
Çakırın Destanı - Daha	**Fazıl Hüsnü Dağlarca**	**15.—**
Toprak Ana - Kınalı Kuzu Ağıdı - Haliç	**Fazıl Hüsnü Dağlarca**	**15.—**

(Not: Dağlarca'nın daha önce çıkan «Çocuk ve Allah», «Âsu», «Haydi» adlı şiir kitapları da Yayınevimizden satılır. Her birinin fiatı 15 liradır.)

Fotoğraf: İsa Çelik

Cem Yayınevi, olağanüstü bir ilgiyle karşılanarak bir yıl içinde iki basımı da tükenen «Kanayan»ın üçüncü basımını sunar. Yarışmalara da katılan, ancak ihtila ödül verilmekten kaçınılan «Kanayan»ı, böylece okurları oldukça düşünmüş olmaktadır.

Uzun süren bir suskunluk döneminden sonra hikâye yayımlamaya başlayan ve Sıkıyönetim döneminde çıkan hikâyeleriyle bu dalda üstatlığını kabul ettiren Erdal Öz'ün bu kitabında toplanan hikâyeleri kadar yine Cem Yayınevince yayımlanan «Yaralısın» adlı romanı da alışılmadık bir ilgiyle izlenmiş, on beş günde ikinci basıma, birkaç ayda üçüncü basıma erimiştir.

Kapak : Mehmet Sönmez

10 lira